

บทที่ 2

นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการสร้างสันติภาพ

- 2.1 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการเปิดหลักสูตรและรายวิชาที่สนับสนุนสันติภาพ
  - 2.1.1 หลักสูตรอิสลามศึกษา
  - 2.1.2 หลักสูตรมหาดัชนีการเมืองการปกครอง
  - 2.1.3 รายวิชาอัลกุรอาน
  - 2.1.4 รายวิชาสันติศึกษา
  - 2.1.5 รายวิชาการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.2 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม
  - 2.2.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญาและปณิธานของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
  - 2.2.2 หลักสูตร
  - 2.2.3 อาจารย์
  - 2.2.4 นักศึกษา
  - 2.2.5 กิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.2.6 สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน
  - 2.2.7 การวัดผลและประเมินผล
- 2.3 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนด้านสันติภาพ
  - 2.3.1 เผยแพร่ตำรา
    - 2.3.1.1 หนังสือ อิสลามศาสนาแห่งสันติภาพ
    - 2.3.1.2 หนังสือ เราคือประชาชาติเดียวกัน
    - 2.3.1.3 หนังสือ อันนะชีซะฮ์
    - 2.3.1.4 หนังสือ 12 โอวาท อธิการบดี
    - 2.3.1.5 หนังสือ สิทธิมนุษยชนในอิสลาม

2.1 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการเปิดหลักสูตรสำหรับสนับสนุนสันติภาพ

2.1.1 หลักสูตรอิสลามศึกษา

รายละเอียดของหลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556

2.1.1.1 หมวดที่ 1. ข้อมูลทั่วไป

(ก) รหัสและชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย : ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

ภาษาอังกฤษ : Bachelor of Arts Program in Islamic Studies

(ข) ชื่อปริญญาและสาขาวิชา

ชื่อเต็ม (ไทย) : ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

ชื่อย่อ (ไทย) : ศศ.บ. (อิสลามศึกษา)

ชื่อเต็ม (อังกฤษ) : Bachelor of Arts (Islamic Studies)

ชื่อย่อ (อังกฤษ) : B.A. (Islamic Studies)

(ค) วิชาเอก : ไม่มี

(ง) จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร 144 หน่วยกิต

(จ) รูปแบบของหลักสูตร

(1) รูปแบบ หลักสูตรระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

(2) ภาษาที่ใช้ ใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอน

(3) การรับเข้าศึกษา

ตามระเบียบมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ.

2552

(4) ความร่วมมือกับสถาบันอื่น

ไม่มี

(5) การให้ปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา

ให้ปริญญาเพียงสาขาวิชาเดียว

(ฉ) สถานภาพของหลักสูตรและการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร

เป็นหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554 ปรับปรุงจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา พ.ศ. 2550

สภาวิชาการมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาให้ความเห็นชอบหลักสูตร ในการประชุม ครั้งที่ 5 (2/2554) เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554

สภามหาวิทยาลัยอิสลามยะลาได้อนุมัติ/ให้ความเห็นชอบหลักสูตร ในการประชุมครั้งที่ 39 (2/2554) เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554 เริ่มใช้หลักสูตรภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2555

(ข) ความพร้อมในการเผยแพร่หลักสูตรคุณภาพและมาตรฐาน

หลักสูตรมีความพร้อมเผยแพร่คุณภาพและมาตรฐานตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอิสลามศึกษา ในปีการศึกษา 2557

(ข) อาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา

- (1) นักวิชาการด้านอิสลาม
- (2) วิทยากรอิสลามศึกษา
- (3) นักวิจัยด้านอิสลามศึกษา
- (4) เจ้าหน้าที่ หรือพนักงาน ในองค์กรสังคมการเมือง เศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้อง กับอิสลามศึกษา

(ญ) สถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนหลักสูตร

(1) สถานการณ์หรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมโลกในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวางและรุนแรง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคมและการเมือง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อม เข้มแข็งและมีศักยภาพจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ที่มุ่งเน้นให้สังคมมีคุณภาพ ภูมิคุ้มกันแข็งแกร่ง เศรษฐกิจมีพลัง มั่นคง และยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมดี การจัดการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในสาขาวิชาอย่างมีดุลยภาพ สามารถนำความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ของอิสลามไปใช้อย่างถูกต้อง ครอบคลุม บูรณาการ และอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย (ชอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ, 2551 : 15)

(2) สถานการณ์หรือการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การจัดการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษาได้เน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในสาขาวิชาอย่างมีดุลยภาพ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ที่มุ่งเน้นคนเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนา เพื่อการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามหลักคำสอนของอิสลามในสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมโลกเป็นแบบพหุสังคมที่มีความหลากหลายในทุกๆ ด้าน

(ฎ) ผลกระทบจาก ข้อ 11 ต่อการพัฒนาหลักสูตรและความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบัน

(1) การพัฒนาหลักสูตร จากผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอก หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรไปในเชิงรุกที่มีศักยภาพ และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวิวัฒนาการสังคม โดยการผลิตบุคลากรทางหลักการอิสลาม จำเป็นต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทันที และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาตนเองให้เข้ากับลักษณะงานทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางสังคม โดยต้องปฏิบัติตนอย่างมีอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในด้านวิชาการ และการผลิตบัณฑิตที่ดีและเก่ง

(2) ความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบัน การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษาเป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาที่มีที่สำคัญในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศในสาขาวิชาต่างๆ ให้เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในศาสตร์สาขาวิชาที่ศึกษา และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง การผลิตบุคลากรด้านอิสลามศึกษาจึงเป็นพันธกิจที่สำคัญส่วนหนึ่งที่สถาบันให้การสนับสนุนและส่งเสริมมาตลอด

(ฎ) ความสัมพันธ์กับหลักสูตรอื่นที่เปิดสอนในคณะ/สาขาวิชาอื่นของสถาบัน

(1) กลุ่มวิชา/รายวิชาในหลักสูตรนี้ที่เปิดสอน โดยคณะ/ภาควิชา/หลักสูตรอื่น ได้แก่ ก.กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

GE 219-203 สันติศึกษา เปิดสอนโดยสถาบันอิสลาม

GE 219-401 กฎหมายเบื้องต้น เปิดสอนโดยคณะอิสลามศึกษา

GE 219-404 การเมืองและเศรษฐกิจในสังคม เปิดสอนโดยคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เปิดสอนโดยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

GE 219-501 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

GE 219-503 อิสลามกับวิทยาศาสตร์

GE 219-601 คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

(3) กลุ่มวิชาภาษา เปิดสอนโดยคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์

GE 219-701 ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

GE 219-702 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 1

- GE 219-703 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2
- GE 219-803 ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร 1
- GE 219-804 ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร 2
- GE 219-805 ภาษาอังกฤษ 1
- GE 219-806 ภาษาอังกฤษ 2
- GE 219-807 ภาษาอังกฤษ

(4) การบริหารจัดการ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องประสานงานกับ อาจารย์ผู้แทนจากในคณะอื่นที่เกี่ยวข้อง ด้านเนื้อหาสาระ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การติดตามและประเมินหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน การปรับปรุงแก้ไขให้ตอบสนองความต้องการของ ชุมชน และสังคม ตามอัลกอรานและสุนนะฮ์ และความสอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ตาม มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาอิสลามศึกษา

2.1.1.2 หมวดที่ 2. ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร

(ก) ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

(1) ปรัชญา

มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ในศาสตร์ด้านต่างๆของอิสลามอย่างครอบคลุมบูรณา การ และเป็นสากล เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและสามารถพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติสู่ความเจริญ และสันติสุขอย่างสมดุลทั้งใน โลกนี้ และ โลกหน้า

(2) ความสำคัญ

- หลักสูตรนี้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนแต่ละพื้นที่ในการพัฒนา องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านวิทยาการอิสลาม

- หลักสูตรนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนบนพื้นฐาน การเรียนรู้และเข้าใจวิทยาการอิสลามบนพื้นฐานของอัลกอรานและสุนนะฮ์

- หลักสูตรนี้สามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนของบุคลากรในสาขาอิสลามศึกษา ได้

- หลักสูตรนี้สามารถตอบสนองลักษณะในพื้นที่

(3) วัตถุประสงค์

- เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และเข้าใจในศาสตร์ด้านต่างๆของอิสลามบนพื้นฐาน ของอัลกอรานและสุนนะฮ์

- เพื่อผลิตบัณฑิตที่เปี่ยมด้วยศรัทธา มีคุณธรรม จริยธรรมและโลกทัศน์ที่กว้างไกล

-เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติได้

-เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถให้บริการวิชาการด้านอิสลามศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แก่องค์กรและหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนได้

-เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยด้านอิสลามศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น(คณะ อิสลามศึกษาและนิติศาสตร์, 2555 : 20-34)

2.1.2 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง

2.1.2.1. ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย	หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง
ภาษาอังกฤษ	Master of Political Science in Government
ภาษามลายู	Program Sarjana Sains Politik Pentadbiran
ภาษาหรับ	برنامج الماجستير في العلوم السياسية

2.1.2.2. ชื่อปริญญา

ชื่อเต็ม (ภาษาไทย)	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง
ชื่อย่อ (ภาษาไทย)	ร.ม. (การปกครอง)
ชื่อเต็ม (ภาษาอังกฤษ)	Master of Political Science in Government
ชื่อย่อ (ภาษาอังกฤษ)	M.Pol.Sc. (Government)
ชื่อเต็ม (ภาษามลายู)	Sarjana Sains Politik Pentadbiran
ชื่อเต็ม (ภาษาอาหรับ)	الماجستير في العلوم السياسية

2.1.2.3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

2.1.2.4. หลักการและเหตุผล ปรัชญาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

(ก) หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้เปิดหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตมา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2546 ในปีพุทธศักราช 2550 ได้มีนักศึกษาสำเร็จหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร บัณฑิตและได้รับใช้สังคมไปแล้วหนึ่งรุ่นเป็นจำนวน 45 คนในฐานะที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้ก่อตั้ง ขึ้นท่ามกลางชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบกับปีพุทธศักราช 2547 ความ ขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนบางกลุ่มกับรัฐบาลในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ได้อุบัติขึ้น นับวันก็ยิ่งทวีความ รุนแรง โดยยังไม่มีทีท่าว่าจะเกิดความสงบสุขได้ในเร็ววันจากเหตุการณ์ดังกล่าว มหาวิทยาลัยฟาฏอนีจึงมีมติเปิดทำการเรียนการสอนในระดับมหาบัณฑิต เพื่อหาทฤษฎีต่างๆ

เกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม ศึกษาการเมืองระหว่างประเทศอยู่บน พื้นฐานของพหุอารยธรรม รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจการเกิดสันติภาพ ปัญหาอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นรวมถึงการหาแนวทางแก้ปัญหาของชาติ ผ่านการผลิตรายงานวิชาการในการร่วมกันรับใช้ชาติ

(ข) ปรัชญาของหลักสูตร

มุ่งผลิตมหาบัณฑิตที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขารัฐศาสตร์มีความสามารถในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรม จริยธรรมและความยุติธรรม มีอุดมคติในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักการสันติวิธี พร้อมเป็นแบบอย่างที่ดี

(ค) วัตถุประสงค์ เพื่อผลิตมหาบัณฑิตที่มีคุณลักษณะดังนี้

- (1) เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและมีภาวะความเป็นผู้นำไฟสันติ
- (2) มีความรู้ทางด้านการปกครองระดับท้องถิ่น การปกครองระดับชาติ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตามหลักวิชาการและหลักยุติธรรม
- (3) มีความสามารถในการวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ ในการแก้ไขปัญหาของชาติ ตามแนวสันติวิธี
- (4) สามารถนำความรู้ทางรัฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างพอเพียงพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการเมืองการปกครอง

2.1.2.5. กำหนดการเปิดสอน

ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นไป

2.1.2.6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเข้าศึกษา

(ก) คุณสมบัติทั่วไป

- (1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากสถาบันอุดมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง โดยมีคะแนนสะสมไม่ต่ำกว่า 2.50 หรือไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ต่ำกว่าระดับดีขึ้นไป
- (2) เป็นผู้กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาสุดท้ายของการศึกษาชั้นปริญญาตรีในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากสถาบันอุดมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง โดยมีคะแนนสะสมไม่ต่ำกว่า 2.50 หรือไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ต่ำกว่าระดับดีขึ้นไป
- (3) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หรือเทียบเท่าในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องตามข้อ 6.1 หรือเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาสุดท้ายของการศึกษาชั้นปริญญาตรีตามข้อ 6.2 โดยมีคะแนน สะสมต่ำกว่า 2.50 หรือ ต่ำกว่าร้อยละ 75 หรือต่ำกว่าระดับดี แต่มีประสบการณ์การ

ทำงานวิจัย เขียนหรือแปลตำรา โดยแสดงผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์และได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย

(4) มีความประพฤติเรียบร้อยไม่เป็นผู้ที่มีความเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีงาม

(5) มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงหรือโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา

(ข) คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในแผน ก (1)

ในกรณีนักศึกษาที่จะสมัครเข้าศึกษาต่อในแผน ก (1) นอกจากคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ (1), (2), (3), (4) และ (5) แล้วจะต้องมีเค้าโครงการวิจัยและผลงานทางวิชาการดังต่อไปนี้

(1) มี Proposal หรือข้อเสนอเค้าโครงการวิจัย และระบุชื่อเรื่องหัวข้อวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัยอย่างชัดเจนแนบพร้อมใบสมัคร

(2) มีผลงานทางวิชาการอย่างน้อย 1 เรื่องแนบสำเนาพร้อมใบสมัคร

2.1.2.7 หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าศึกษา

(ก) สอบข้อเขียน

(ข) สอบสัมภาษณ์

การสอบคัดเลือกผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ซึ่งจะประกาศให้ทราบเป็นคราวๆ ไป

2.1.2.8 ระบบการศึกษาและระยะเวลาการศึกษา

(ก) ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาหนึ่งภาคการศึกษา มีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์

(ข) ระยะเวลาการศึกษาตามหลักสูตรอย่างน้อยใช้เวลาศึกษา 2 ปี (4 ภาคการศึกษาปกติ) สูงสุดไม่เกิน 4 ปี (8 ภาคการศึกษา) นับจากวันเปิดภาคการศึกษาภาคแรกที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา

2.1.2.9 การคิดจำนวนหน่วยกิต

(ก) รายวิชาทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยาย หรืออภิปรายปัญหา 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงตลอดหนึ่งภาคการศึกษาให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

(ข) รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง ไม่ต่ำกว่า 30 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

(ค) วิทยานิพนธ์ที่ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงตลอดหนึ่งภาคการศึกษาให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

2.1.2.10 การลงทะเบียนเรียน

การลงทะเบียนเรียนให้ขึ้นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ว่าด้วยระเบียบมหาวิทยาลัยฟาฏอนีว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท พ.ศ. 2548

2.1.2.11 การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา

(ก) การวัดผลให้ขึ้นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท

(ข) การสำเร็จการศึกษา นักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(ค) สอบได้จำนวนหน่วยกิตครบตามหลักสูตร

(ง) ได้ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของรายวิชาต่างๆ ที่เรียนไม่ต่ำกว่า 3.00

(จ) ได้สอบผ่านการสอบวิทยานิพนธ์ได้ผลเป็น S และส่งวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์แล้วแผน ก แบบ ก(1) และ ก(2)

(ฉ) ได้สอบผ่านการสอบประมวลความรู้ได้ผลเป็น S (แผน ข)

(ช) มีการนำเสนอผลงานวิทยานิพนธ์ในที่ประชุมวิชาการหรือสัมมนาวิชาการในที่สาธารณะ

(ซ) มีการตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์ลงวารสารเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่

(ญ) มีความประพฤติดี

2.1.2.12 คณาจารย์

ตารางที่ 2 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง 5 คน

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิ	สาขาวิชา	สถาบันการศึกษา
1	ดร.อหมัดอุมาร์ จะปะเกีย	อาจารย์	Ph.D	Political History	University of Malaya Malaysia
2	ดร.สุริยะ สะนิวา	อาจารย์	Ph.D	Political Science National	University of Malaysia
3	ดร.อับดุลรอหมาน กาเหย็ม	อาจารย์	Ph.D	Political Science Aligarh Muslim	University, India
4	ดร.ตอลา แกมา	อาจารย์	Ph.D	Political Science Aligarh Muslim	University, India
5	อ. สุกรี หลั่งปุเต๊ะ	อาจารย์	Ph.D	Political Science	Universit Utara Malaysia

2.1.2.13 จำนวนนักศึกษา

ตารางที่ 3 จำนวนนักศึกษาในสาขาที่จะรับเข้าศึกษาและที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาหลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 – 2555 มีดังนี้

ชั้นปี	ปีการศึกษา				
	2551	2552	2553	2554	2555
ชั้นปีที่ 1	10	10	10	10	10
ชั้นปีที่ 2	-	10	10	10	10
รวม	10	20	20	20	20
จำนวนนักศึกษาที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา	10	10	10		

2.1.2.14 จำนวนนักศึกษา สถานที่และอุปกรณ์การศึกษา

(ก) ใช้สถานที่หรืออาคารเรียน ห้องบรรยาย ห้องสัมมนา ห้องปฏิบัติการภาษา และห้องคอมพิวเตอร์ของคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์และสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

(ข) ใช้อุปกรณ์การศึกษาและโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ของคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

2.1.2.17 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง หลักสูตรนี้สามารถเลือกศึกษาได้ 3 แผน คือ

- แผน ก แบบ ก (1) เน้นทำวิทยานิพนธ์
- แผน ก แบบ ก (2) เน้นการเรียนรายวิชาและทำวิทยานิพนธ์
- แผน ข เน้นการเรียนรายวิชาและสอบประมวลความรู้

(ก) จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 36 หน่วยกิต

(ข) โครงสร้างหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง (คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2555 : 45-48)

ตารางที่ 4 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตแผน ก แบบ ก (1) เน้นการทำวิทยานิพนธ์อย่างเดียว

หมวดวิชา	หน่วยกิต
หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน	(ไม่นับหน่วยกิต)
วิทยานิพนธ์	36
รวม	36

ตารางที่ 5 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตแผน ก แบบ ก (2) เน้นการเรียนรายวิชาและทำวิทยานิพนธ์

หมวดวิชา	หน่วยกิต
หมวดวิชาบังคับ (แกน)	6
หมวดวิชาเฉพาะ	12
หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน	(ไม่นับหน่วยกิต)
หมวดวิชาเลือก	6
วิทยานิพนธ์	12
รวม	36

ตารางที่ 6 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตแผน ข เน้นการเรียนรายวิชาและสอบประมวลความรู้

หมวดวิชา	หน่วยกิต
หมวดวิชาบังคับ (แกน)	6
หมวดวิชาเฉพาะ	18
หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน	(ไม่นับหน่วยกิต)
หมวดวิชาเลือก	6
หมวดวิชาการศึกษาเอกเทศ	6
รวม	36

ตารางที่ 7 รายวิชาในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก (1)

หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน (บังคับเรียน โดยไม่นับหน่วยกิต)		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
GE 619003	วิธีวิทยาการวิจัย	3
GE 619002	มนทัศน์อิสลาม	3
หมวดวิทยานิพนธ์		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
RS 617024	วิทยานิพนธ์	36

ตารางที่ 8 รายวิชาในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตแผน ก แบบ ก (2)

หมวดวิชาบังคับ (แกน) 6 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
GE 619003	วิธีวิทยาการวิจัย	3
GE 619002	มโนทัศน์อิสลาม	3
PL 616024	ทฤษฎีการเมืองการปกครองในอิสลาม	3
หมวดวิชาเฉพาะ 12 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 618024	อุดมการณ์ทางการเมือง	3
PL 619024	ความขัดแย้งและสันติศึกษา	3
PL 616024	เศรษฐศาสตร์การเมือง	3
PL 621024	นโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจังหวัดชายแดน	3
หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน เลือกเรียนเพียง 1 รายวิชาโดย (ไม่นับหน่วยกิต)		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
AR 618017	ภาษาอาหรับเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
EN 619021	ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
ML 620022	ภาษามลายูเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
หมวดวิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 622024	สัมมนาเปรียบเทียบของค์การทางการเมือง	3
PL 623024	การเมืองระหว่างประเทศ	3

ตารางที่ 8 รายวิชาในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตแผน ก แบบ ก (2) (ต่อ)

หมวดวิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต (ต่อ)		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 624024	การเมืองการปกครองไทย	3
PL 625024	ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้งในประเทศไทย	จำนวนหน่วยกิต
หมวดวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
RS 618024	วิทยานิพนธ์	12

ตารางที่ 9 รายวิชาในหลักสูตรแผน ข

หมวดวิชาบังคับ (แกน) 6 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
GE 619003	วิธีวิทยาการวิจัย	3
GE 619002	มโนทัศน์อิสลาม	3
PL 616024	ทฤษฎีการเมืองการปกครองในอิสลาม	3
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
หมวดวิชาเฉพาะ 18 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 618024	อุดมการณ์ทางการเมือง	3
PL 619024	ความขัดแย้งและสันติศึกษา	3
PL 616024	เศรษฐศาสตร์การเมือง	3
PL 621024	นโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจังหวัดชายแดน	3

ตารางที่ 9 รายวิชาในหลักสูตรแผน ข (ต่อ)

หมวดวิชาเฉพาะ 18 หน่วยกิต (ต่อ)		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 624024	การเมืองการปกครองไทย	3
หมวดวิชาเสริมพื้นฐานเลือกเรียนเพียง 1 รายวิชา โดย (ไม่นับหน่วยกิต)		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
AR 618017	ภาษาอาหรับเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
EN 619021	ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
ML 620022	ภาษามลายูเพื่อพัฒนาวิชาการ	3
(4) หมวดวิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
PL 621024	นโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจังหวัดชายแดน	3
PL 623024	การเมืองระหว่างประเทศ	3
PL 625024	ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้งในประเทศไทย	3
PL 626024	ระบบการเมืองและการปกครองในโลกมุสลิม	3
PL 627024	ปัญหาชนกลุ่มน้อยเปรียบเทียบ	3
PL 628024	การบริหารนโยบายสาธารณะ	3
PL 616024	การเมืองเปรียบเทียบ	3
หมวดวิชาการศึกษาเอกเทศ 6 หน่วยกิต		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวนหน่วยกิต
RS 619024	การศึกษาเอกเทศ 1	3

2.1.3 รายวิชาอัลกุรอาน

หลักสูตรรายวิชาอัลกุรอานเป็นหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยได้บังคับให้ทุกสาขาวิชาเรียนในทุกๆ เทอม (ศูนย์ศึกษาอัลกุรอาน, 2556 : 13) รวมทั้งหมด 8 รายวิชาดังนี้

ตารางที่ 10 รายวิชาอัลกุรอานสำหรับคณะอิสลามศึกษาและสาขาภาษาอาหรับ

ภาคการศึกษาที่	หลักสูตรสำหรับคณะอิสลามศึกษาและสาขาภาษาอาหรับ	หลักสูตรกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน(ตัจญูวีด)
1	อตัลลาวัส 1 (ฝึกอ่าน)	ภาพรวมของกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด)
2	อตัลลาวัส 2 (ฝึกอ่าน)	ภาพรวมของกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด)
3	ท่องจำซูเราะฮ์ อัลอินชีกอกถึงซูเราะฮ์ อันนาส	ศึกษาความสำคัญ ความประเสริฐและมารยาทของการอ่านอัลกุรอาน กฎการอ่านอิซติอาซะฮ์ และบัจมะละฮ์ ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิชาตัจญูวีด ศึกษาเรื่อง หุกมของนูนและมีมชากินะฮ์ การหน่วงเสียง (ฆุนนะฮ์) และหุกมของลาม
4	ท่องจำซูเราะฮ์ อัลมุคัซซิริ์ถึงซูเราะฮ์ อัลมูฏอฟีฟีน	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) เรื่องหุกมของมัดและแขนงของมัด อลิฟที่คงที่เวลาอ่านหยุดและจะถูกตัดออกในเวลาการอ่านต่อเนื่อง
5	ท่องจำซูเราะฮ์ อัลกออิม ถึงซูเราะฮ์ อัลมุซัมมิล	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) แหล่งออกเสียงและคุณลักษณะของพยัญชนะ
6	ท่องจำซูเราะฮ์ อัลศอฟถึงซูเราะฮ์ อัลมุลก์	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) เรื่องหุกมของการอ่านเสียงหนาหรือสูง (อตัฟคิม) และการอ่านเสียงบางหรือต่ำ (อตัศรกีค)
7	ท่องจำซูเราะฮ์ อัลวาเกอะฮ์ถึงซูเราะฮ์ อัลมูมตาสินะฮ์	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) เรื่องหุกมของอัลอิคฆอมอื่นๆ

ตารางที่ 11 รายวิชาอัลกุรอานสำหรับคณะอิสลามศึกษาและสาขาภาษาอาหรับ

ภาคการศึกษาที่	หลักสูตรท่องจำอัลกุรอานหมวดวิชาทั่วไป และสำหรับสาขาวิชาอื่นๆ	หลักสูตรกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน(ตัจญูวีด)
1	อัลติลาวาฮฺ 1 (ฝึกอ่าน)	ภาพรวมของกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด)
2	อัลติลาวาฮฺ 2 (ฝึกอ่าน)	ภาพรวมของกฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด)
3	ท่องจำซูเราะฮฺ อัมซุรถึงซูเราะฮฺ อันนาศ	ศึกษาความสำคัญ ความประเสริฐและมารยาทของการอ่านอัลกุรอาน กฎการอ่านอิซติอาซะฮฺ และบัจมะละฮฺ ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิชาตัจญูวีด ศึกษาเรื่อง หุกมของนูนและมีมชาทีนะฮฺ การหน่วงเสียง (ฆุนนะห์) และหุกมของลาม
4	ท่องจำซูเราะฮฺ อัลมูฎอฟฟีถึงซูเราะฮฺ อัลบาลัด	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) เรื่องหุกมของมัดและแขนงของมัด อลิฟที่คงที่เวลาอ่านหยุดและจะถูกตัดออกในเวลาการอ่านต่อเนื่อง
5	ท่องจำซูเราะฮฺ อัลมูรชะลาต ถึงถึงซูเราะฮฺ อัลอัลอินฟีตอร	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) แหล่งออกเสียงและคุณลักษณะของพยัญชนะ
6	ท่องจำซูเราะฮฺ อัลมุซัหมิลถึงซูเราะฮฺ อัลอินชาน	ศึกษากฎเกณฑ์และหลักการอ่าน (ตัจญูวีด) เรื่องหุกมของการอ่านเสียงหนาหรือสูง (อัดตัฟคีม) และการอ่านเสียงบางหรือต่ำ (อัดตัรกีค)

2.1.4 รายวิชาสันติศึกษา

วิชาสันติศึกษาเป็นวิชาบังคับของมหาวิทยาลัยนักศึกษาทุกสาขาวิชาจำเป็นต้องเรียนมีทั้งหมด 3 หน่วยกิต โดยจะศึกษาถึงความหมายแนวคิดหลักเกี่ยวกับสันติภาพ และสันติภาพ ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในระดับครอบครัว ชุมชน ชาติ และระหว่างประเทศ การจัดการความ

ขัดแย้งโดยสันติวิธี เพื่อปรับแนวคิดของนักศึกษาให้มีแนวคิดที่เหมือนๆ กันในรูปแบบของอัลอิสลาม (สถาบันอิสลาม, 2556 : 35)

2.1.5 รายวิชาการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

รายวิชาการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้(3(3-0-6) (Unrest Management in Southern Thailand) (คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2555 : 84) ศึกษา แนวคิด หลักการสำคัญ และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านต่างๆ แนวทางการจัดการในมิติวัฒนธรรมชุมชน การน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และการใช้หลักการสันติวิธี รวมถึงการวิเคราะห์สาเหตุ ลักษณะและแนวทางการคลี่คลายความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แบบบูรณาการ

2.2 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม

พันธกิจที่สำคัญที่สุดของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิต หรือการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาการและวิชาชีพ มีคุณลักษณะตามหลักสูตรที่กำหนด การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันใช้หลักการของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนั้นพันธกิจดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัจจัยนำเข้าที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ประกอบด้วย การมีอาจารย์ที่มีปริมาณและคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร มีกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่อาศัยหลักการร่วมมือร่วมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางระบบและกลไกการควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต ได้แก่ (1) หลักสูตรการศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ(2)คณาจารย์และระบบการพัฒนาอาจารย์ (3) สื่อการศึกษาและเทคนิคการสอน (4) ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้อื่น (5) อุปกรณ์การศึกษา (6) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และการบริการการศึกษา(7)การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา(8) องค์ประกอบอื่นตามที่แต่ละสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเห็นสมควร ตามที่กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553 กำหนด

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นในการผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นผู้ที่มีความสามารถทางวิชาชีพที่มากขึ้น มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของสังคมนั้น มีปัจจัยอยู่หลายประการได้แก่ วิธีการสอน หลักสูตร ประสิทธิภาพของอาจารย์ กิจกรรมการเรียนการสอน และองค์ประกอบอื่นๆ(ลำพอง บุญช่วย 2530 :1) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้ 7 ประการ ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีสอน วัตถุประสงค์ของการสอน สื่อการสอนและการประเมินผล และนอกจากนี้ (วิชัย วงศ์ใหญ่ 2537 :

76-80) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอย่างไรก็ตามเงื่อนไข และแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บัณฑิตจะมีคุณภาพไม่ได้หากไม่มีการพัฒนาวิธีการเรียนการสอนพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณภาพ มีการแข่งขันทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย งบประมาณลงทุนด้านแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาอุปกรณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้า และการบริหารจัดการที่ดี มีวิสัยทัศน์จากการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้นนั้น ประกอบกับผลการศึกษาของมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและวิทยาเขตอื่นๆ ในปัญหาด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ ด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

2.2.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญาและปณิธานของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญาและปณิธานดังรายละเอียดดังนี้ (มหาวิทยาลัยฟาฏอนี,2550 : 43)

2.2.1.1 วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม เป็นคลังทางปัญญาที่มีความเป็นเลิศในทุกภารกิจตามหลักการอิสลาม และเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีมาตรฐานสากล ผู้การสร้างสรรค์ภาพที่ยั่งยืน

2.2.1.2 พันธกิจ

(ก) ผลิตบัณฑิตที่เปี่ยมคุณธรรม มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีภาวะความเป็นผู้นำไฟสันติ

(ข) ส่งเสริมการวิจัย การค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ภูมิภาค และประชาคมโลกตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งระดับประเทศและนานาชาติ

(ค) ให้บริการแก่สังคมด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สามารถชี้นำสังคม และให้คำปรึกษาได้ตามความต้องการของท้องถิ่นและนานาชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และสภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(ง) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงามและสอดคล้องกับหลักการอิสลาม

(จ) จัดระบบบริหารจัดการให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นแบบอย่างที่ดีตามทัศนะอิสลาม

(จ) สร้างและยกระดับความร่วมมือกับสถาบันและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในเครือข่ายทางวิชาการให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

2.2.1.3 ปรัชญา

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา ทำการวิจัย ให้บริการทางด้านอิสลาม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยทำการผลิตบัณฑิตที่มีความรอบรู้ ศรัทธา และปฏิบัติตามหลักการของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยผ่านระบบการศึกษาที่ดำรงไว้ซึ่งความสมดุลครอบคลุม ต่อเนื่องและบูรณาการ

2.2.1.4 ปณิธาน

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ศรัทธาและปฏิบัติตามหลักการของอัลกุรอานและจริยวัตรของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ มุ่งสู่การสร้างสรรค์สังคมสันติที่เรื่องปัญญาและเปี่ยมด้วยคุณธรรม

2.2.1.5 กลยุทธ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยฟาฏอนี

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และปรัชญาของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีจึงได้กำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาไว้ใน ด้าน 5 ดังนี้ (มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2550 : 44)

(ก) อุดมศึกษาวิถีแห่งคุณธรรม จริยธรรม กลยุทธ์การดำเนินงาน

- (1) การบูรณาการศาสนาสู่หลักสูตร
- (2) การพัฒนาบุคลิกภาพและศักยภาพอาจารย์และเจ้าหน้าที่
- (3) การพัฒนาบุคลิกภาพและศักยภาพของนักศึกษา
- (4) การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา

(ข) นำวิชาการและการผลิตบัณฑิตสู่มาตรฐานสากล กลยุทธ์การดำเนินงาน

- (1) การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
- (2) การพัฒนาหลักสูตร
- (3) การวิจัย
- (4) การสร้างความร่วมมือภายในและต่างประเทศ

(ค) พัฒนาศักยภาพทางการบริหารสู่มาตรฐานสากลด้วยวิถีอิสลาม กลยุทธ์การดำเนินงาน

ดำเนินงาน

- (1) การพัฒนาระบบการบริหาร

- (2) การพัฒนาศักยภาพการประกันคุณภาพทางการศึกษา
  - (3) การพัฒนาผังแม่บทและ โครงสร้างพื้นฐาน
  - (4) การพัฒนาศักยภาพหน่วยงาน
  - (5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
  - (6) การพัฒนาศักยภาพทางการเงินการคลัง
  - (7) การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมสู่การขยายวิทยาเขต
- (ง) บูรณาการสันติสัมพันธ์สู่สังคมสันติภาพ กลยุทธ์การดำเนินงาน
- (1) การให้วิชาการแก่ชุมชนในวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย
  - (2) การส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
  - (3) การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมและวิชาการระดับชุมชน
  - (4) สานเสวนาอารยธรรม
- (จ) สร้างความพร้อมสู่มหาวิทยาลัยอัจฉริยะกลยุทธ์การดำเนินงาน
- (1) การพัฒนาระบบ e-Technology
  - (2) สร้างความพร้อมด้าน e-Academic
  - (3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการ e-MIS
  - (4) การพัฒนา e-Personal

2.2.2 หลักสูตร

หลักสูตรนั้นเสมือนแผนของการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายซึ่งหมายถึงการพิจารณาคัดเลือก จัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ตลอดจนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาและคุณธรรม สามารถสร้างเสริมองค์ความรู้ คิดวิเคราะห์ได้และนำความรู้มาแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ในส่วน วิชาการ วิชาชีพ และการดำรงชีวิต (ประทีป เมธาคณวุฒิ, 2545 : 1-2) หรืออีกนัยหนึ่งคือแผนงาน หรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน ภายใต้การดำเนินการของโรงเรียนหรือ สถานศึกษา (ไชยรัตน์ ปราณี, 2545 : 64) และหลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียน การสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรและการเรียนการสอน จะทำ ให้การจัดการศึกษาดำเนิน ไปด้วยดีทั้งแก่ตัวผู้เรียนเองและช่วยให้ครู ได้มีทิศทางและสิ่งกำหนดใน การสอน

จากปรัชญาการศึกษาสู่เป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษามากำหนดเป็น หลักสูตรการศึกษา หลักสูตรการศึกษาอิสลามจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากหลักสูตรตามปรัชญา อื่นๆหลักสูตรการศึกษาอิสลามนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งรองลงจากครู ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ

อันดับแรกและสูงสุดในระบบการศึกษาอิสลาม หลักสูตรจะเป็นเครื่องมือในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ในระบบการศึกษาอิสลาม การศึกษาขัดเกลาอัคลาก (จริยธรรม) เป็นศูนย์กลางของหลักสูตรการศึกษาอิสลาม เป้าหมายหลักการศึกษาอิสลามในคำกล่าวหนึ่งที่ว่า “อัลพะฎีละฮฺ” (ความประเสริฐ ความดีงาม) นักปรัชญามีมติว่าการศึกษาอัคลากเป็นจิตวิญญาณของการศึกษาอิสลาม เพราะเป้าหมายแรกของการศึกษาที่สูงส่งคือการเจียรไนอัคลาก (จริยธรรม) และขัดเกลาจิตวิญญาณ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว “อัคลาก” และ “พะฎีละฮฺ” มนุษย์จำเป็นต้องอาศัย เพื่อเป็นหนทางไปสู่การขัดเกลาอัคลาก และบรรลุถึงความประเสริฐของความรู้ ด้วยหลักการที่เกี่ยวข้องกับอัคลากนั้นจำเป็นต้องเน้นทั้งความรู้ที่เป็นทฤษฎี (ทั้งความรู้ที่เป็นพรัฎฮ์อินหรือความรู้ที่เป็นพรัฎฮ์กิฟายะฮฺ) และความรู้ภาคปฏิบัติที่เน้นการปฏิบัติในชีวิตจริงที่แปลงวิถีชีวิตที่จะยกระดับความสูงส่งของอัคลากสำหรับปัจเจกบุคคลต่อไป (ซอลิฮะห์ หะยีสะมะอะ, 2551:155)

หลักสูตรการศึกษาในอิสลาม (Ghozali Darussalam, 2001:49) ต้องมีความสมดุลระหว่างวิชาศาสนาและวิชาทางด้าน โลกและจะต้องมีศูนย์กลางหรือความเชี่ยวชาญในทุกสาขาวิชาที่เหมาะสมกับช่วงของการพัฒนาระดับชั้นของการศึกษา และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เจาะจงลงระดับการศึกษาขั้นสูงที่มีสยิดหรือที่มหาวิทยาลัย หลักสูตรการศึกษาในอิสลามต้องครอบคลุมศาสตร์หรือวิชาต่างๆทางภาษา ศาสนาและศาสตร์เกี่ยวกับโลกนี้(ธรรมชาติ) หลักสูตรการศึกษาอิสลาม(ซอลิฮะห์ หะยีสะมะอะ, 2551:156) มีหน้าที่ในการผลิตนักเรียนหรือบัณฑิตมุสลิมที่รู้จักศาสนาและพระเจ้าผู้ทรงสร้างจักรวาล บัณฑิตที่รู้จักการดำเนินชีวิตพร้อมที่จะลิ้มรสความโปรดปรานของชีวิตที่สูงส่งในสังคม พร้อมที่จะให้และสร้างสังคม ตลอดจนพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยผ่านการงานที่มีความเฉพาะเจาะจงที่เป็นการอนุญาตให้สามารถกระทำได้

ดังนั้นลักษณะเฉพาะของหลักสูตรอิสลามศึกษา คือ (abdul Rahman al-nahlawi, 1979:187-189) 1) หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ในการขัดเกลาพฤติกรรมไม่ให้เผลอจากหนทางที่เที่ยงตรง 2) หลักสูตรที่มีเป้าหมายหลักคือความบริสุทธิ์ใจ ความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์และกระทำศาสนกิจเพื่อพระองค์ 3) หลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับระดับของกลุ่มเป้าหมายและความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) หลักสูตรที่ให้ความสำคัญทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน 5) หลักสูตรที่เป็นระบบที่ประกอบด้วยกระบวนการของทุกส่วนที่มีผลกระทบและได้รับผลกระทบจากส่วนอื่นๆ 6) หลักสูตรที่ถูกประทานลงมาที่มีหลักฐานและเป้าหมาย ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะที่สมบูรณ์และบูรณาการ 7) หลักสูตรแห่งเตาหีด (การศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเอกะ) หลักสูตรเตาหีดถือเป็นหลักการของระบบอิสลามและหลักสูตรการศึกษาและเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานในการศรัทธาในอิสลาม 8) หลักสูตร “นานาชาติหรือไร้พรมแดน” มีความสมบูรณ์และครอบคลุมซึ่งไม่จำกัดอยู่

เฉพาะ “ความเป็นพลเมืองที่แคบ” 9) เป็นหลักสูตรที่ “มั่นคง” บนพื้นฐานของการเคลื่อนไหวภายในกรอบและกฎที่ได้กำหนดไว้ทุกการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาจะครอบคลุมและคงไว้ซึ่งข้อเท็จจริง ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ได้กำหนดไว้ในกฎของชีวิตที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้ 10) หลักสูตรที่มี “ความครอบคลุม” เพราะเป็นหลักสูตรที่ถูกประทานลงมาจากพระเจ้าที่จัดการเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ครอบคลุมทั้งการระหุ การเป็นบ่าว จักรวาลและมนุษย์อย่างเป็นธรรมชาติและมีเหตุผล 11) เป็นหลักสูตรที่มี “ความสมดุล” อาทิในขอบข่ายการประทาน (ระหุ) และการได้มาจากจักรวาลและชีวิต 12) หลักสูตร “เชิงบวก” ที่ได้มาจากความสัมพันธ์เชิงบวกของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่มีต่อสิ่งถูกสร้างต่างๆ รวมถึงมนุษย์ด้วย 13) เป็นหลักสูตรที่มี “ความเป็นจริง” ใช้งับโลกแห่งความเป็นจริง

อย่างไรก็ตามเพื่อให้หลักสูตรการศึกษาอิสลามเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงของลัทธินิยมการแยกอาณาจักรออกจากศาสนาจักร (Secularism) และแนวความคิดการแยกการศึกษาออกเป็นสองส่วนเอกเทศจากกันระหว่างรายวิชาทางด้านศาสนาและรายวิชาทางด้านทางโลก (Dualism) มิม โนทัศน์อิสลามจะต้องถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาอิสลามคือ (Rusnani Hashim, 2001 อ้างถึงในซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ, 2551:158-159) (1) ทศนะอิสลามต่อพระเจ้าผู้สร้าง (2) การสร้างมนุษย์และเป้าหมายของการสร้างเพื่อภักดีและการเป็นตัวแทน (เคาะลีฟะฮ์) ของพระองค์เพื่อส่งเสริมความดีและห้ามความชั่วและเผยแพร่ศาสนาแห่งอิสลาม(3) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า (4) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เพื่อสร้างความยุติธรรมความเอกภาพของจิตใจ คุณค่าและศักดิ์ศรี สร้างอัลลาก (จริยธรรมที่สูงส่ง) เป็นต้น(5) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นเคาะลีฟะฮ์ (ตัวแทน) (6) การพัฒนาตนเอง (7) เป้าหมายการมีชีวิตของมนุษย์และ (8) การพัฒนาจริยธรรมอิสลามเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่มีวิญญาน

ในรายงานการประชุมระดับโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา อุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติที่ประชุมได้อภิปรายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่ประชุมได้พิจารณาถึงปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่สำคัญหลายปัจจัยและหนึ่งในปัจจัยสำคัญนั้นคือ ปัจจัยด้านหลักสูตรที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงอย่างเสมอ โดยเน้นที่ความต้องการของผู้เรียนและความสำคัญในเรื่องการศึกษาสหวิทยาการ (Multidisciplinary) และการศึกษาข้ามสาขาวิชา (Transdisciplinary) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและทางสังคมซึ่งมีความซับซ้อนขึ้นได้อย่างชัดเจน องค์ประกอบของหลักสูตรจะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไปและการเรียนการสอนในวิชาชีพ สำหรับการเรียนการสอนในการศึกษาทั่วไปควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเสริมสร้างทักษะในการเรียนรู้มากกว่าการสั่งสม

ความรู้ โดยมุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนการมีความคิดที่เป็นอิสระและเป็นของตัวเองเป็นต้น(กองวิเทศสัมพันธ์, 2542:106-110)

ในการแปลงหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงนั้นครูจะต้องให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยการพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม วิธีการสอนใหม่ๆควรปรับมาใช้ในการเรียนการสอนอีกด้วยทั้งครูต้องเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงความสมดุลในรูปแบบหรือวิธีการสอนควรมีการผสมผสานระหว่างผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางและการประเมินการศึกษาจะต้องขนานกันอย่างใกล้ชิดกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตร และครอบคลุมจุดประสงค์ทางด้านจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม หากไม่เช่นนั้นหลักสูตรจะต้องมีการทบทวนประสบการณ์การสอนที่นำเสนอวิธีการสอน และประเภทหรือวิธีการสอน และประเภทหรือวิธีการประเมินที่ปฏิบัติใช้ในสถานศึกษานั้นๆ(ซอลิสหะห์ หะยีสะมะแอ, 2551:159)

ดังนั้นหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการอุดมศึกษามีความหมายที่แตกต่างจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรเปรียบเสมือนตัวแทนของโปรแกรมการศึกษาที่เป็นตัวบ่งชี้ ให้เห็นถึงสภาพของการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกันและหลากหลายและที่สำคัญของหลักสูตรคือการบูรณาการความรู้ที่ยืนหยัดอยู่บนหลักการและแนวคิดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคือเป็นหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ในฐานะบาทของพระองค์เป็นหลักสูตรที่สามารถช่วยเป็นสื่อในการค้นหาวิธีการที่จะนำไปสู่การนำเสนออิสลามที่สมบูรณ์ในทุกๆมิติด้วยวิหะปัญญาที่หลากหลายแขนงสาขาไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ทางโลกและศาสตร์ทางศาสนา เป็นความรู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับศาสตร์ของการบริหารจัดการการเมืองการปกครอง ฯลฯ เป็นต้น ที่มีเป้าหมายอันเดียวกันคือการเผยแพร่ความเมตตาธรรมให้ชาวโลกนั่นเอง

สรุปแล้วหลักสูตรนั้นเสมือนแผนการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา หรืออีกนัยหนึ่งหลักสูตรคือแผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนที่เป็นหัวใจหลักของการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ดีและสมบูรณ์แบบนี้คือหลักสูตรอิสลามที่ถูกประทานลงมาจากพระองค์อัลลอฮ์ ที่ตั้งอยู่บนหลักศรัทธา ด้วยการบูรณาการผสมผสานศาสตร์สาขาวิชาต่างๆอย่างสมดุลและได้สัดส่วน โดยจะไม่จัดการเรียนการสอนแยกออกจากกันระหว่างวิชาการด้านศาสนาและวิชาสามัญ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และจิตวิญญาณตลอดจนความรู้และค่านิยมที่ดีงามและทักษะต่างๆในทุกๆด้านอย่างครอบคลุมและสมดุล เป็นหลักสูตรที่

ต้องการผลิตปัจเจกบุคคลที่สามารถดำรงอยู่บน โลกนี้อย่างมีความสุขและสามารถมีชีวิตอยู่ในโลกหน้าด้วยความปลอดภัยและได้รับความโปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้า

2.2.2 อาจารย์

ในรายงานการประชุมระดับโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา อุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติที่ประชุมได้อภิปรายในส่วยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่ประชุมได้พิจารณาถึงปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่สำคัญหลายปัจจัยหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านคณาจารย์ที่ควรคำนึงถึงทั้งความสามารถด้านวิชาการในสาขาวิชานั้นๆ จำนวนคณาจารย์ ระบบการสรรหาคณาจารย์ ซึ่งควรมีระบบที่จะคัดเลือกคณาจารย์ที่มีความสามารถทางวิชาการอย่างแท้จริง ซึ่งควรมีค่าตอบแทนที่สามารถเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นๆ และปัจจัยในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คณาจารย์และที่สำคัญคือควรมีระบบการพัฒนาคณาจารย์อย่างต่อเนื่องโดยเน้นการพัฒนาในเรื่องวิธีการสอน ซึ่งควรเป็นลักษณะการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยีในการสอน โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเน้นการสอนในลักษณะสหวิทยาการหรือข้ามสาขาวิชาเพื่อให้ทันกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของปัญหาต่างๆ ในทางวิชาที่เกิดขึ้นในสังคม(กองวิเทศสัมพันธ์, 2542:106-110)

อาจารย์หรือครู นับเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในทุกกระบวนการศึกษาและการศึกษาอิสลามถือได้ว่าครูนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัจเจกบุคคลของผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านของชีวิตทั้งทางด้านปัญญาพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยตามเจตนารมณ์ของเป้าหมายของการศึกษาอิสลาม ครูในทัศนะอิสลามจึงมีบทบาทและเป็นแบบอย่างที่สำคัญยิ่ง ตลอดจนมีอิทธิพลในการฝึกฝน อบรม ชัดเกล้าบุคลิกภาพของผู้เรียน ดังนั้นภารกิจงานด้านการเรียนการสอนจะบรรลุดตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ ซึ่งบรรดานักปราชญ์ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ไว้มากมายซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญโดยจัดเป็นด้านๆ ดังนี้ (ซอลิสซะห์ หะยีสะมะแอ, 2551:193-195)

(ก) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว

(1) การผูกพันใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ

- มีอิสลามเป็นเป้าหมายชีวิต
- อีคลาส (บริสุทธิ์ใจ) และตั้งใจมั่นในการปฏิบัติงานสอนเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ และหวังในการตอบแทนทั้งหลายมอบไว้แต่อัลลอฮ์ ﷻ
- มีความศรัทธามั่นและเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับกฎหมายอิสลามหรือคำสั่งและคำบัญชาต่างๆของพระองค์

- มีอามานะฮ์หรือความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ จริงจังและจริงจังอย่างสูงในการปฏิบัติงานสอนซึ่งเป็นความรับผิดชอบ (อะมานะฮ์) ที่จะต้องถูกสอบถามจากพระเจ้าในวันสิ้นโลก (กียามัต)

(2) บุคลิกลักษณะอันไม่มีที่ติ

- เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไปในทุกๆด้าน
- มีบุคลิกภาพอิสลามที่ดีงามทั้งทางด้านการแต่งกาย การพูด ลักษณะนิสัยและการสมาคม

- ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรักความเมตตาและอ่อนโยน
- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไป
- ใจกว้าง โอบอ้อมอารีต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไป
- ยุติธรรม เสมอภาค กล่าวหาญ มั่นใจตนเอง
- มีความหนักแน่น อดกลั้นและอดทน
- มีไหวพริบ ปฏิภาณ มีวินัยและตรงต่อเวลาซื่อสัตย์และรักษาความจริง

(ข) คุณลักษณะทางด้านวิชาการ

- (1) มีความรู้ความเข้าใจอิสลามอย่างถ่องแท้และถูกต้อง
- (2) มีความสามารถในการอ่านอัลกุรอานและท่องจำอัลกุรอานตามหลักการอ่าน(ตัจวีด) ได้ดีและถูกต้อง
- (3) มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาอาหรับ
- (4) มีความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาและความรู้ทั่วไป
- (5) ทันท่วงทีหรือสถานการณ์ปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมทางสังคม
- (6) มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

(ค) คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ

- (1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน
- (2) มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ยึดมั่นในคุณธรรมและจรรยาบรรณครูในการสอน
- (3) มีทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา
- (4) มีความจริงจังและเสียสละอุทิศเวลาในการวางแผนและเตรียมการสอนและการชี้นำจิตวิญญาณของผู้เรียนสู่แนวทางแห่งอิสลาม

(5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักประยุกต์ใช้ทักษะการสอน เทคนิควิธีการสอนและสื่อการสอนที่ทันสมัยและสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มของผู้เรียนและวิชาที่สอน

(6) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอนและพัฒนาการ โดยให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เช่น ระดับความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนได้ตรงประเด็น

(7) สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางที่ดีแก่ผู้เรียน และรู้จักใช้เทคนิคหรือวิทย์ปัญหาในการจูงใจให้นักเรียนผู้การทำความดีและห่างไกลจากแนวทางแห่งความชั่วร้ายทั้งปวง

(8) รู้จักบูรณาการเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบในวิชาที่สอน

(9) มีความรู้ความเข้าใจทางด้านวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพครู

(ง) คุณลักษณะทางด้านสังคม

(1) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้านแก่ชุมชนและบุคคลทั่วไป

(2) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เมตตาและอ่อนโยนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน

(3) มีความจริงใจในการมีส่วนร่วมที่จะส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าและสันติสุข

ดังนั้น ครู หรืออาจารย์ที่ดีนั้นต้องเปี่ยมด้วยความรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรมที่มีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนและให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนได้มีความอดุสาหะขยันและอดทนต่อความทุกข์ยากลำบาก และต้องเอาแบบอย่างของท่านนบี ﷺ ในฐานะปรมาจารย์ของครูทั้งโลกนี้อีกด้วยดังฮาดิษของท่านนบี ﷺ ที่กล่าวว่า

((وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا))

(سنن ابن ماجه : 272)

ความว่า :“และแท้จริงนั้นฉัน(นบีฯ) ﷺ ถูกส่งมาในฐานะครู”

(สุนัน อิบนู มาญะฮฺ: 274)

ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูทุกคนเพราะท่านนบี ﷺ นั้นคือครูแม่พิมพ์ของโลกที่ควรเป็นแบบอย่าง ผู้คนที่มีความประสงค์จะเป็นครูต้องยึดหลักและปฏิบัติตามบุคลิกและคุณลักษณะของท่าน และเพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพมันก็ต้องย้อนไปที่หลักสูตรของ

ครูผู้สอนทำการสอนซึ่งมันมีความสัมพันธ์อย่างชนิดที่ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ คือครูต้องมีความสามารถในการบูรณาการการศึกษาทั้งทางโลกนี้และโลกหน้าอีกด้วย

สรุปแล้วครูนับเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในทุกกระบวนการศึกษา และการศึกษาอิสลามถือได้ว่าครูนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัจเจกบุคคลของผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านของชีวิตทั้งทางด้านปัญญาพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ตามเจตนารมณ์ของเป้าหมายการศึกษาอิสลาม ครูในทัศนะอิสลามจึงมีบทบาทและเป็นแบบอย่างที่สำคัญยิ่ง ตลอดจนมีอิทธิพลในการฝึกฝน อบรม ชักจูงบุคลิกภาพของผู้เรียน ดังนั้นภารกิจงานด้านการเรียนการสอนจะบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ อาจารย์ที่มีคุณภาพต้องมีความรอบรู้ สอนดีมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้ความสำคัญตามยุคและสมัย

2.2.3 นักศึกษา

ในรายงานการประชุมระดับโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติที่ประชุมได้อภิปรายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่ประชุมได้พิจารณาถึงปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของอุดมศึกษาที่สำคัญหลายปัจจัยและหนึ่งปัจจัยที่สำคัญนั้นคือปัจจัยด้านการศึกษา ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่าจะต้องถือว่านักศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งสมควรที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น การประเมินคุณภาพการศึกษา การตัดสินใจเชิงนโยบาย ตลอดจนการบริหารของสถาบันที่จะเป็นผู้รับการศึกษาเท่านั้น อุดมศึกษาจะต้องเน้นโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าสู่อุดมศึกษาโดยเน้นถึงความสามารถด้านวิชาการอย่างแท้จริง โดยจะต้องไม่มีการกีดกัน โอกาส อันเนื่องมาจากสาเหตุด้านเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความพิการและความผิดปกติทางร่างกายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา (กองวิเทศสัมพันธ์, 2542 : 106-110)

กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุนโยบายมาตรฐานการอุดมศึกษาว่ามี 3 ด้านคือ(สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา.2549 : 25-26)

- (ก) มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต
- (ข) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา
- (ค) และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคม แห่งการเรียนรู้

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา คือมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต ซึ่งระบุว่า “บัณฑิตระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจมีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก”

จากมาตรฐานที่กำหนดข้างต้นได้ระบุตัวบ่งชี้ของมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

(ก) บัณฑิตมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน สามารถเรียนรู้สร้างและประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สามารถปฏิบัติงานและสร้างงานเพื่อพัฒนาสังคมให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

(ข) บัณฑิตมีจิตสำนึก ดำรงชีวิต และปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม

(ค) บัณฑิตมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการดูแล เอาใจใส่รักษาสุขภาพของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม

เพื่อนำไปสู่บัณฑิตที่มีคุณภาพอิสลามได้วางบรรทัดฐานในการศึกษาแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นภารกิจพื้นฐานที่สำคัญและประเสริฐยิ่ง ดังนั้นจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะจรรยาบรรณและมารยาท (อาคาบ) ของผู้เรียนในการเรียนรู้และศึกษาแสวงหาความรู้ ดังนี้ (ยูซุฟ กอฏูรอวิย, 1997 : 85-103)

(ก) ปรับปรุงเจตนาความตั้งใจ (เนียต) ผู้ศึกษาหาความรู้ต้องปรับปรุงเจตนาความตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์ในการแสวงหานั้นเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ

(ข) ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนควรตระหนักว่าการศึกษาอิสลามนั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

(ค) อดทน (ซอบร) ต่ออุปสรรคทั้งหลายในการศึกษาหาความรู้

(ง) เคารพและให้เกียรติต่อครูผู้สอน

(จ) การถามด้วยคำถามที่ดีงาม ในการแสวงหาความรู้จะต้องมีการถาม การถามคำถามนั้นต้องใช้วิธีการถามด้วยคำถามที่ดีงามไม่หยิ่งยโสवादรู้

(ฉ) มีความจริงใจในการแสวงหาความรู้ ท่านอิหม่ามซาฟีอีได้ให้คำสอน(นาซีฮัต) เกี่ยวกับความจริงใจในการแสวงหาความรู้ไว้ว่า “จงจำไว้เถิดคนที่ได้รับเกียรตินั้นเป็นเพราะความรู้ไม่ใช่การให้ทรัพย์สินสมบัติที่สิ้นเหลือ เพราะความรู้และทรัพย์สินสมบัติไม่สามารถเดินไปพร้อมกันได้ (อบูเกาะมร์ ซอลาสุดดีน, 2002 อ้างถึงในซอลิฮะ หะยีสะมะแอ, 2551 : 202-203) ผู้เรียนจะต้องจริงใจในการแสวงหาความรู้พร้อมกับรำลึกถึงข้อบกพร่องของตัวเองและไม่เงินอายุในการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถถึงแม้บุคคลนั้นจะมีฐานะที่ต่ำกว่าก็ตาม

ท่านอิหม่ามชาฟีอีได้กล่าวถึงวิธีการที่จะได้รับความรู้โดยกล่าวว่าบุคคลหนึ่งๆจะไม่ได้ความรู้นอกจากใช้วิธีการหกประการดังนี้ (1) มีความเฉลียวฉลาด (2) มีความมุ่งมั่นที่เข้มแข็ง (3) มีความขยันพากเพียร (4) มีความกระตือรือร้น (5) มีการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง (6) มีความใกล้ชิดกับครูอาจารย์เป็นเวลานาน

(ข) มีอัคลาก (มารยาท) ที่สูงส่งที่ส่งเสริมด้วยหลักการอิสลามผู้เรียนต้องมีมารยาทที่ดีทั้งภายในและภายนอกตลอดจนถึงความสะอาดในเรื่องการแต่งกายและสถานที่แสวงหาความรู้ด้วย

(ข) มีเป้าหมายเพื่อความใกล้ชิดยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ความรู้มีความสัมพันธ์กับความใกล้ชิดต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังคำกล่าวของอับดุลลอฮ์บินมัสอูด ได้กล่าวว่า “มันเป็นการเพียงพอหากความรู้นั้นทำให้บุคคลเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ” และคำกล่าวของชาวศัลฟบางท่านกล่าวไว้ว่า “ใครก็ตามที่มีความรู้มากที่สุดเกี่ยวกับอัลลอฮ์ ﷻ บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ มากที่สุด” ด้วยเหตุนี้พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿... إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾

(الفاطر : الآية 28)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์ท่านนั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอำนาจผู้ทรงอภัยเสมอ”

(อัลฟาฏีร : อายะฮ์ 28)

(ญ) นอบน้อมถ่อมตนและอ่อนโยนกับทุกกิจการ การนอบน้อมถ่อมตนเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนและผู้แสวงหาความรู้เพราะความถ่อมตนจะนำมาซึ่งความประเสริฐของความรู้และหัวใจที่แข็งกระด้างย่อมไม่สยบกับความดีงามต่างๆ อัลกุรอานได้กล่าวถึงความอ่อนโยนดังกล่าว

﴿وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾

(المؤمنون : الآية 118)

ความว่า : “อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงอ่อนโยนพระองค์ทรงโปรดความอ่อนโยน”

(อัลมุอฺมินูน : อายะฮ์ 28)

(ฎ) มีความทะเยอทะยานที่สูงส่ง นั้นหมายถึงการตั้งเป้าที่สูงและไม่ท้อแท้สิ้นหวังในความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลกุรอานได้ระบุไว้ว่า

﴿... وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ زَوْجِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ زَوْجِ اللَّهِ إِلَّا الْكَافِرُونَ﴾

(يوسف : الآية 87)

ความว่า : “จงอย่าสิ้นหวังในความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงไม่มีการสิ้นหวังจากความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากกลุ่มผู้ปฏิเสธศรัทธา”

(ยูสุฟ : อายะฮ์ 87)

(ก) ไม่มีความหยิ่งยโส ผู้ศึกษาหาความรู้จะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาถึงเป้าหมายและรูปแบบวิธีการในการศึกษาหาความรู้ที่ดี คุณลักษณะที่ไม่ดีต่างๆ ต้องหลีกเลี่ยง การหยิ่งยโสเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ เช่นการถามคำถามซึ่งผู้เรียนต้องระมัดระวังในการถามคำถาม (ซอลีซะห์ หนีสะมะอะ, 2551 : 206)

(ข) ขอความคุ้มครองและแสวงหาความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ กิจกรรมงานต่างๆ จะสำเร็จหรือไม่จะขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือและมอบหมายต่อพระองค์ในการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องขอความช่วยเหลือต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงรอบรู้ในทุกบริบทของการศึกษาหาความรู้ การของคูอาฮ์นั้นเป็นสิ่งจำเป็น อาทิเช่นคูอาฮ์ให้ห่างไกลจากการตั้งภาคีต่อพระองค์ (ซีริก) คูอาฮ์ได้รับความรู้ที่มีความบะรอกะฮ์ (ความจำเริญ) เป็นต้น (ซอลีซะห์ หนีสะมะอะ, 2551 : 206)

(ค) การนำความรู้ไปปฏิบัติ (อับดุลเลาะห์ บิน ซอและห์ อัล อุบัยลาน, 2008 : 206) นี่คือนิผลลัพ์ของความรู้ทั้งหมดหากไม่คงไว้ซึ่งการปฏิบัติแล้วก็ไร้ผล

(ค) มีมารยาทในการอิคติลาฟ (Abdul Rahman Alnahlawi, 1979 : 158) (แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน) ในการเรียนรู้ที่ดีต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ที่กว้างขวาง ครอบคลุมถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังนั้นผู้เรียนจะต้องตระหนักถึงมารยาทในการแสดงความคิดเห็นหรืออิคติลาฟ (ความคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน) เป็นต้น

การแสวงหาความรู้ในทัศนะอิสลามถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับบทบาทของมนุษย์ต่อการเป็นบ่าวของพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บทบาทต่อตนเอง และสังคมที่รอกอยการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ๆ ที่ต้องเกิดขึ้นจากนวัตกรรมทางความคิด สติปัญญาซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มนุษย์ต้องให้ความพยายามและคิดค้น ศึกษาวิจัย

ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีลักษณะที่ค่อนข้างเฉพาะตัวเอง แม้จะไม่ใช่ผู้ใหญ่เต็มที แต่ก็ไม่ใช่เด็กอีกต่อไป และการที่ผู้เรียนจะเรียน ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ

ทั้งองค์ประกอบที่เกิดจากภาพในตัวผู้เรียนเองและองค์ประกอบภายนอก เช่น จุดมุ่งหมายของผู้เรียน แรงจูงใจ พื้นฐานเดิม ทักษะคิด ค่านิยม กลุ่มเพื่อน รูปแบบการเรียนรู้ ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การทำความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามบัณฑิตที่ดิฉันนั้นควรมีทักษะคิดดังนี้

(ก) บัณฑิตที่มีความมั่นใจตนเองสูง มีภาวะผู้นำ สามารถชี้นำสังคมและบริการสังคมด้วยจิตอาสาตามมิตีและความสามารถและความถนัดของบัณฑิต

(ข) บัณฑิตที่ไม่มีคำว่าว่างงานและไม่ตกงานเพราะงานนั้นคือการสร้างอะไรบางอย่างให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไม่ใช่แก่ตนเองด้วยความภาคภูมิใจ

(ค) บัณฑิตที่มีทักษะคิดเกี่ยวกับงานว่าทุกการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ นั้นล้วนเป็นอามัลซอและสุ(ความดี) ทั้งสิ้น การงานของเราดี อัลลอฮฺ ﷻ จะตอบรับการกระทำของเราและมนุษย์ก็จะได้รับประโยชน์จากการกระทำและกิจกรรมของเรา

(ง) บัณฑิตที่มีทักษะคิดที่ดีเกี่ยวกับงานว่างงานนั้นมิใช่เป็นลูกจ้างได้เงินเดือนอย่างเดียว แต่งานคือกิจการต่างๆที่สังคมต้องการ เป็นงานที่มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ คิดใหม่ ทำใหม่ เป็นต้น

(จ) เป็นบัณฑิตที่มีความริเริ่ม คิดแบบมีเกียรติต่อตนเองและไม่สิ้นหวังและท้อแท้กับงานที่คาดหวัง ดังโองการในอัลกุรอานที่ว่า

﴿... وَاللَّهُ الْعَزِيزُ الرَّسُولُ... وَالْمُؤْمِنِينَ...﴾

(المنافقون : الآية 8)

ความว่า “และอำนาจนั้นเป็นของอัลลอฮฺ ﷻ และรอซูลของพระองค์และบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย”

(อัลมุนาฟิฏน : อายะฮ์ 8)

(ฉ) บัณฑิตที่มีความคิดริเริ่มว่าจะทำอะไรที่จะนำอาชีพ มิใช่จะตามอาชีพของเขา

(ช) บัณฑิตที่มีจิตอาสาในสาขาอาชีพที่ปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีความตระหนักถึงความจำเป็นของผู้ที่ช้จะช้เนะสังคมให้ปฏิบัติตามอิสลามและเผยแพร่ ความเมตตาธรรมให้กระจายไปทั่วทุกถิ่นฐานในสังคม ประเทศชาติและสากลโลก

(ซ) บัณฑิตที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่อิสลาม ในทุกอิริยาบถที่สะท้อนให้ศาสนิกอื่นมองอิสลามในภาพที่ดีและสามารถลบล้างความคิดและความเข้าใจผิดของพวกเขาไปในที่สุด

(ญ) บัณฑิตที่เด่นทางด้านศาสตร์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ทางด้านศาสนาและศาสตร์ทางสามัญรวมทั้งความสามารถทางด้านภาษานานาชาติอีกด้วย

(ก) บัณฑิตมีความรู้ความสามารถและดี(ขอและสุ) ที่สามารถให้ความรักและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีต่อกันและเป็นพี่น้องกัน

สรุปแล้วบัณฑิตคุณภาพคือบัณฑิตที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน สามารถเรียนรู้ สร้างและประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สามารถปฏิบัติงานและสร้างงานเพื่อพัฒนาสังคมให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล บัณฑิตมีจิตสำนึก ดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการดูแล เอาใจใส่ รักษาสุขภาพของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองและพลโลก

2.2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

ในการสอนนั้นย่อมมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นประการสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรมได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นในที่นี้จึงกล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในด้านความหมาย ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย หลักการจัด รูปแบบ ขั้นตอนและแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายทิศทางที่วางไว้โดยนักศึกษา ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายดังนี้

ทศนีย์ ศุภเมธี (2533 : 189-190) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ซึ่งสอดคล้องกับ วไลพร คุโณทัย (2530 : 19) ที่ให้ความหมายไว้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพิจารณาได้ว่าเป็นความหมายที่กล่าวไว้ในแนวคิดเดียวกับถึงการกระทำของครูและนักเรียนซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอน ดังนั้นจึงสรุปความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึง การปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตามกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งของการจัดการเรียน การสอนและเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งเนื่องกิจกรรมทั้งผู้เรียนและผู้สอนที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนอย่างแท้จริง ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2546 : 72-73) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้คือ 1) ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน 2) เปิดโอกาสให้ นักเรียนประสบความสำเร็จ 3) ช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย 4) ช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ 5) ช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว 7) ช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน 8) ช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล 9) ช่วยขยายความรู้และ ประสบการณ์ของเด็กได้กว้างขวาง 10) ช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก 11) ช่วย ส่งเสริมทักษะ 12) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี 13) ช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่ 14) ช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเรียน 15) ช่วยส่งเสริมให้เด็กความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ เป็นต้น

ดังนั้นผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจให้ สอดคล้องกับวัย สติปัญญา ความสามารถของผู้เรียน และเนื้อหาของบทเรียนนั้นต้องจัดอย่างมี จุดมุ่งหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 112-113) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การ เรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน 3 ประการ คือ การสำรวจ การบูรณาการ และการถ่ายโอนความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(ก) ขั้นการสำรวจ ในประสบการณ์เรียนสิ่งที่นำเสนอควรจะคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละ คนต้องการใช้เวลา ส่วนผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นสื่อการเรียนทางจิตวิทยาที่สำคัญควรให้โอกาสผู้เรียนได้ ใช้กระบวนการสืบเสาะแสวงหาการเรียนรู้อ การค้นพบด้วยตนเองจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า การเรียนที่ เกิดขึ้นจะมีความหมายสำหรับผู้เรียน

(ข) ขั้นการสร้างบูรณาการจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากขั้นของการสำรวจได้ รวบรวมจุดเชื่อมโยงข้อมูล สถานการณ์เงื่อนไขจากสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งการจุดเชื่อมโยงนั้นมีการปรับตัว อย่างสมดุล การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ใหม่ เข้ากับความรู้เดิมและ พร้อมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์และการแก้ปัญหาต่อไป

(ค) ขั้นการถ่ายโอนความรู้ เป็นความสามารถที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมาไม่ว่า จะเป็นพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ค่านิยมมาประยุกต์ใช้แสวงหาความรู้ ต่อไปอย่างเป็นธรรมชาติ มีการจัดระบบ เรียบเรียงความรู้ ความคิดไว้ อย่างมีขั้นตอนการจัด ประสบการณ์ การเรียนนั้นควรพิจารณาถึงความต่อเนื่อง การเรียงลำดับอย่างมีขั้นตอนเพื่อชี้ให้ ผู้เรียนเกิดการบูรณาการต่อไป

หลักในการเลือกประสบการณ์ การเรียนควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

(ก) จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้แต่ละข้อนั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในจุดประสงค์

(ข) ประสบการณ์เรียนที่จัดขึ้น ควรจะเป็นสิ่งที่พึงพอใจของผู้เรียนในการที่จะฝึกปฏิบัติและสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้

(ค) ประสบการณ์เรียนที่จัดให้นั้นจะต้องอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน

(ง) ประสบการณ์เรียนควรมีรูปแบบหลายๆ อย่าง ซึ่งอาจจะนำมาสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เพียงข้อเดียวก็ได้ และในทำนองเดียวกัน ประสบการณ์อย่างเดียวยังนำไปสู่ผลหลายอย่างก็ได้

(ฉ) การจัดประสบการณ์ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยไม่มีความรู้สึกว่าเป็นการบังคับ เพราะถ้ามีการบังคับน้อย ผู้เรียนรู้ได้มาก

(ช) การพิจารณาการจัดประสบการณ์เรียนควรคำนึงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับเวลา และเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ทางด้านตั้งและทางดำนอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดบูรณาการภายหลังจากที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรสอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเป็นกิจกรรมที่ตรงตามความสนใจของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นตามสมควรเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เปรื่อง กิจรัตน์ (2524 : 157-158) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

(ก) กิจกรรมการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมต้องสอดคล้องกับจุดหมายการเรียนรู้ และกิจกรรมต้องเป็นสื่อให้จัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย

(ข) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนทั้งสามด้าน คือด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

(ค) การจัดกิจกรรมการเรียน ควรจัดตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้การเรียนรู้ต้องเนื่องและกิจกรรมควรสืบเนื่องจากความรู้ที่ดำเนินมาก่อน การจัดกิจกรรมการเรียนควรลำดับจากรูปธรรมไปหานามธรรม จากประสบการณ์ที่ใกล้ตัวไปหาประสบการณ์ที่ไกลตัวและจากกระบวนการคิดและการทำงานง่ายๆ ไปสู่เหตุผลที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมมากขึ้น

(ง) กิจกรรมการเรียนควรเหมาะสมกับวัยและวุฒิ ภาวะของนักเรียน

(จ) กิจกรรมการเรียนต้องทำทายนักเรียนและอยู่ในวิสัยทัศน์ที่นักเรียนจะกระทำได้นอกจากนั้นยังเอื้อให้นักเรียนได้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณ์หนึ่งไปปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

ทำให้การเรียนรู้ต่อเนื่องสามารถอธิบายสิ่งใดคาดคะเนและพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในโรงเรียนได้

(ฉ) กิจกรรมการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล คิดแบบสืบสวนสอบสวน รู้จักแก้ปัญหาตามแนวทางของตนเองมาประกอบกิจกรรม

(ช) กิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่นักเรียนที่มีความแตกต่างกัน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรมีความยืดหยุ่น ทั้งด้านเนื้อหาและความคิด ผู้สอนควรคำนึงเสมอว่าในสภาพสังคมปัจจุบันคำตอบที่ถูกต้องอาจไม่ใช่เพียงคำตอบเดียวเท่านั้น การยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นจะให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาการศึกษาอย่างมีเหตุผล และมีความคิดสร้างสรรค์ด้วย

นอกจากนี้บุญชม ศรีสะอาด (2541 :41-42) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์จากการใช้เนื้อหาเป็นสื่อมีหลายแบบดังนี้

(ก) แบบใช้โสตทัศนศึกษา (Audio-visual approach) เป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ช่วย เช่น ใช้โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง สไลด์ फिल्मสตริป รูปภาพ หุ่นจำลองของจริง เป็นต้น

(ข) แบบเอกัตถภาพ (Individualized approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนเน้นรายบุคคล เช่น อาจให้ศึกษาจากบทเรียน โปรแกรม บทเรียน โมดูลหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

(ค) แบบเรียนด้วยตนเอง (Self-study approach) เป็นแบบที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้แนะนำอยู่ห่างๆ

(ง) แบบใช้การฝึกหัด (Drill-and-practice approach) เป็นแบบที่ต้องให้ผู้เรียนทำการฝึกหัดจนเกิดทักษะสามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติมักเริ่มต้นด้วยการให้เห็นตัวอย่างก่อนแล้วให้ผู้เรียนฝึกหัดไปเรื่อยๆ จนเกิดทักษะและทำได้โดยอัตโนมัติ

(จ) แบบใช้กิจกรรม (Activity-oriented approach) เป็นแบบที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตัวอย่างกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร การสาธิต ฯลฯ

(ฉ) แบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry approach) เป็นแบบที่ให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบต่างๆจากการใช้คำถามที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสังเกต คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และตัดสิน

(ช) แบบใช้การแก้ปัญหา (Problem-solving approach) เป็นแบบที่เน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาและคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหานั้นๆ

ดังนั้นจากการจัดประสบการณ์แบบต่างๆที่กล่าวมานี้แต่ละแบบก็เน้นแตกต่างกันไปการตัดสินใจว่าในเนื้อหานั้นควรใช้แบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โดยพิจารณาถึงจุดประสงค์ ธรรมชาติของเนื้อหา ลักษณะของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละวิชาควรใช้หลายๆแบบผสมผสานกัน สำหรับการเลือกใช้ประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ นั้น บุญชม ศรีสะอาด (2541:41-42) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

(ก) ใช้กิจกรรมเดียว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการจะใช้เพียงกิจกรรมเดียวก็เพียงพอ เช่น ให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น อย่างไรก็ตามอาจมีหลายวิธีหรือหลายกิจกรรมที่ต่างก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ได้ลักษณะดังกล่าวนี้ เราอาจกำหนดกิจกรรมหลายกิจกรรมเพื่อให้เลือกตามความเหมาะสมของอาจารย์หรือตามความสนใจของผู้เรียน

(ข) ใช้หลายกิจกรรมแบบต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ต้องการ อาจต้องใช้กิจกรรมต่างๆ ตามลำดับขั้นที่กำหนดหลายกิจกรรม เช่น เริ่มด้วยการให้อ่านบทความเกี่ยวกับปัญหาทางกิจกรรมต่อมาให้ แสดงบทบาทสมมุติและตามด้วยการอภิปราย เป็นต้น

(ค) ใช้หลายกิจกรรมแบบไม่ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ต้องการ อาจต้องใช้กิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่กำหนดตายตัวว่าต้องทำกิจกรรมใดก่อนหลัง กิจกรรมต่างๆเหล่านั้นต่างก็เสริมซึ่งกันและกัน

(ง) ใช้หลายกิจกรรมแบบต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ต้องการ อาจต้องใช้กิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรมร่วมกัน โดยมีบางส่วนเป็นชุดของกิจกรรมแบบต่อเนื่องอยู่ด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ ได้กำหนดไว้ว่า “ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อแหล่งเรียนรู้หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ

ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานการณ์” ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดควรคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543 : 10-20)

(ก) สมรรถนะของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด สมรรถนะของมนุษย์ประกอบด้วย เซลล์สมองประมาณหนึ่งแสนล้านเซลล์ เป็นโครงสร้างที่มหัศจรรย์โดยธรรมชาติสมองมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิด มีความต้องการที่จะเรียนรู้สามารถที่จะเรียนรู้ให้บรรลุอะไรก็ได้ มนุษย์ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติและทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ต้องอาศัยสมองและระบบประสาทสัมผัสซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ซึ่งรับรู้ความรู้สึกจากอวัยวะ รับความรู้สึก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องสนใจและให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมอง (Head) จิตใจ (Heart) มือ (Hand) และสุขภาพองค์รวม (Health)

(ข) ความหลากหลายของสติปัญญา คนแต่ละคนมีความสามารถหรือความเก่งแตกต่างกันและมีรูปแบบการพัฒนาเฉพาะของแต่ละคน สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันส่งผลต่อการพัฒนาเสริมสร้างความสามารถให้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน การจัดกระบวนการเรียนรู้จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพ ความเก่ง ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งได้หลายด้าน

(ค) การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการรวบรวมแนวคิดทางทฤษฎี การเรียนรู้ และเสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

(1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่างๆ

(2) ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

(3) กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่าง มีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองครูทำหน้าที่เตรียมการจัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผล

(ก) กิจกรรมการเรียนการสอนด้านผู้เรียนคือดังนี้

(1) กิจกรรมที่ตระหนักและให้ความสำคัญกับความสามารถและพรสวรรค์ของผู้เรียน

(2) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ รวมถึงประสบการณ์ใหม่ๆ โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

(3) กิจกรรมที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนเกิดความรักในอาชีพการงานและภูมิใจในความสามารถของตนเอง

(4) กิจกรรมที่สามารถสร้างให้เกิดจิตสำนึกและความเข้าใจที่ดีในการให้บริการแก่สังคมด้วยจิตอาสา

(5) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาให้เกิดความสามารถเฉพาะด้าน (ผู้เชี่ยวชาญ) และเกิดแรงจูงใจของผู้เรียนได้

(6) กิจกรรมที่สามารถสร้างคุณลักษณะเด่นของผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลเป็นของตนเอง

(7) กิจกรรมที่เน้นภาคปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้เห็นถึงคุณค่าของงานที่ได้ประดิษฐ์ออกมาด้วยฝีมือของตนเอง

(ข) กิจกรรมการเรียนการสอนด้านวิชาการของผู้เรียนนั้นคือ

(1) กิจกรรมที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและเข้าใจถึงหลักเป้าหมายหลักของหลักสูตรการเรียนการสอนวิชานั้นๆ

(2) กิจกรรมที่มีผลสัมฤทธิ์โดยตรงต่อผู้เรียน

(3) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะต่างๆของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

(4) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทั้งในด้านวิชาการและด้านการประดิษฐ์คิดค้น ฯลฯ เป็นต้น

(5) กิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมรักการอ่านและการทบทวน

(6) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพและประสบการณ์โดยตรงของผู้เรียนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมได้

(7) กิจกรรมที่สามารถให้ผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนทั้งในด้านการคิดสร้างสรรค์ การมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาและเกิดความรักในการอ่านและการวิจัยค้นคว้า ฯลฯ เป็นต้น

(8) กิจกรรมเชิงปฏิบัติที่สามารถพัฒนาผู้เรียน ได้เกิดความรักสามัคคีและสร้างสัมพันธภาพให้คงอยู่ตลอดเวลา

3) กิจกรรมการเรียนการสอนด้านวิชาการของผู้เรียนนั้นคือ

(1) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความมั่นใจในตนเองสูง

(2) กิจกรรมที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงกับชุมชนและสังคมได้

(3) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์กับสังคมและเกิดแรงกระตุ้นในบริการจิตอาสาเพื่อรับใช้สังคม

(4) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ดั่งงามของผู้เรียน โดยเน้นความเป็นกลางเป็นสำคัญ (ไม่สุดโต่ง)

(5) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถแก้ปัญหาตนเองและสังคมได้

(6) กิจกรรมที่สามารถให้บริการวิชาการและด้านอื่นๆ แก่สังคมด้วยจิตอาสาเป็นสำคัญ ฯลฯ เป็นต้น

และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2554 ในมาตรา 22 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพและถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และมาตรา 23 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของการศึกษาแต่ละระดับ จากข้อความในมาตราทั้ง 2 มาตรา นี้ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาได้มุ่งเน้นการพัฒนาตัวผู้เรียนมีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด (Child-Center) ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ มุ่งเน้นการฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงซึ่งหมายถึงการหลอมรวมทุกสิ่งทุกอย่างดังกล่าวเข้าเป็นสิ่งแวดล้อมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน

สรุปแล้วการจักกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นการจัดการเรียนที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้ควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง และทุกมิติของการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนต้องยึดหลักตามคุณลักษณะของครุ นั้นคือ มีความกระตือรือร้นและมีความกล้าหาญในสิ่งที่ผู้เรียนได้รับความยากลำบาก มีความห่วงใยต่อลูกศิษย์เป็นอย่างดีเยี่ยมและความเมตตาและกรุณาปราณีต่อลูกศิษย์อย่างสูงเป็นแรงกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหลายนั้น เพื่อให้ตอบสนองและขานรับความต้องการของบัณฑิตเป็นสำคัญและใช้เวลาทุกวินาทีอย่างคุ้มค่า

โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมซ่อมเสริมนอกเวลาเรียนเป็นพิเศษที่นอกเหนือจากกิจกรรมในแต่ละคาบ โดยผ่านชมรมต่างๆ ชุมนุม ฯลฯ ของแต่ละคณะและสาขาวิชาจัดขึ้น และกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือกับผู้เรียนเป็นสำคัญ และทั้งครูและผู้เรียนต้องอยู่ในรั้วของการอบรมขัดเกลาทั้งทางกายและจิตใจ (ตรปิยะห์) มิใช่ทางด้านความคิดอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมในเชิงปฏิบัติอีกด้วย เช่นกลุ่มเล็กๆศึกษาอิสลาม กลุ่มการอ่านอัลกุรอาน ฯลฯ เป็นต้น และทุกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการแล้วต้องไม่มองข้ามในกิจกรรมที่จะนำไปสู่การเป็นบ่าวที่ดีของพระองค์

2.2.5 สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

การสอนระดับอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องได้รับการสนับสนุนการสอนด้านต่างๆ เป็นอย่างดี สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรคำนึงถึงคือ การสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สอนได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มเวลา เต็มกำลังความสามารถและเต็มประสิทธิภาพ งานสนับสนุนการเรียนการสอนประกอบด้วยงาน 7 ด้าน (อนันต์ สุริยาศรีสกุล, 2543 : 46-47) คือ

(ก) การจัดการงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณจำเป็นต้องมีความรู้ และทักษะในการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพผลที่วางไว้ แนวทางในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนมีดังนี้คือ

(1) ยึดจุดประสงค์การใช้งบประมาณให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตร

(2) ยึดหลักของความประหยัด

(3) ยึดหลักผสมผสานระหว่างฐานของงบประมาณของปีที่ผ่านมาและไม่คำนึงถึงฐานปีก่อน

(4) ยึดแผนการดำเนินงานเป็นหลักในการจัดสรรงบประมาณ

(ข) การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ตามความสนใจและความถนัด เป็นการประกอบกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำและช่วยกันแก้ไขปัญหาอันจะเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

(ค) การจัดแนะแนว งานบริการหลักของการแนะแนว มี 5 บริการคือ

(1) การบริการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก

(2) การบริการสารสนเทศ

(3) การบริการให้คำปรึกษา

(4) การบริการตัวบุคคล

(5) การบริการติดตามผลและประเมินผล

(ง) การจัดการศึกษาซ่อมเสริม การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในตัวผู้เรียน การดำเนินการสอนซ่อมเสริมมีหลายวิธี การดำเนินการแบบใดขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน

(จ) การจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อต้องการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนแต่ละคนเพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถและความถนัดในตัวเอง โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(ฉ) การให้อาคารสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรจัดอาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนการสอนให้มากที่สุด เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องวางแผนการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียน

(ช) การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ กรมวิชาการได้เสนอแนวทางในการนำทรัพยากรในท้องถิ่นดังนี้

- (1) ครูให้สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและชีวิตในประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- (2) ใช้สถานประกอบการในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์
- (3) จัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน
- (4) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากประสบการณ์และขนบธรรมเนียมของท้องถิ่น

การจัดการเป็นศูนย์กลางสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้ได้ตามความคาดหวังของอุดมศึกษา ดังนั้นอุดมศึกษาจะต้องมีการจัดการที่ดีและมีการพัฒนาโดยเริ่มด้วยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มองไปข้างหน้า จัดระบบงาน และกระบวนการตัดสินใจให้ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตที่คาดหวังอุดมศึกษาจะต้องกระจายอำนาจการจัดการ และให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งมันสอดคล้องกับปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 (Unesco,1990) ได้กล่าวถึงการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของนักศึกษาไว้ในมาตรา 9 ข้อ (c) และ (d) สรุปได้ดังนี้ (ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์ และไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2542 : 29-33)

(1) ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับอุดมศึกษา ควรคำนึงถึงนักศึกษาและความต้องการของนักศึกษาเป็นสำคัญ และควรตระหนักว่านักศึกษาเป็นหุ้นส่วนใหญ่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความรับผิดชอบ ดังนั้นนักศึกษาจึงควรได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อพวกเขา เช่นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินผล การปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการกำหนดนโยบายและการบริหารสถาบัน เป็นต้น

(2) สถาบันการศึกษาควรพัฒนาการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาโดยร่วมมือกับองค์กรนักศึกษา เพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาซึ่งมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกัน นักศึกษาที่ต้องยุติการศึกษากลางคันควรได้รับโอกาสได้กลับเข้ามาเรียนใหม่อีกตามกระบวนการและวิถีทางอันเหมาะสม

(3) สถาบันอุดมศึกษาควรให้การศึกษเพื่อผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่เป็นคนมีความรู้ดี มีความมุ่งมั่นสูง รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ปัญหาของสังคมได้อย่างลึกซึ้ง รู้จักแสวงหาวิธีแก้ปัญหของสังคม ลงมือแก้ปัญหาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

(4) และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาการจัดการอุดมศึกษานั้นคือการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถาบันที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 (Unesco, 1990) มาตราที่ 12 ได้กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการอุดมศึกษาได้สรุปดังนี้ ควรนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการอุดมศึกษา โดยการขยายขอบข่าย และเพิ่มความหลากหลายของวิธีการถ่ายทอด และโดยการใช้ความรู้และสารสนเทศแพร่หลายสู่ประชาชนในวงกว้างยิ่งขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 125-126) กล่าวว่า การวางแผนการสอนจะให้ดีและมีคุณภาพจะต้องพิจารณาถึงการบริการสนับสนุนการสอนด้วย การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาไม่ใช่อาศัยแต่ผู้สอนอย่างเดียวเท่านั้น สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนจะเป็นเครื่องช่วยบ่งชี้ถึงสภาพการเรียนการสอนว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บริการสนับสนุนการเรียนการสอนที่ผู้วางแผนการสอนควรพิจารณาคือ

(1) งบประมาณ ควรเป็นสิ่งที่ควรจัดวางตั้งก่อนการทำการสอนขณะดำเนินการสอนและหลังการสอน เพราะขณะการวางแผนการสอนต้องใช้งบประมาณเกี่ยวข้องในการวางแผนในด้านใดบ้าง เช่น ค่าล่วงหน้าของเจ้าหน้าที่บางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้จ่ายในการซ่อมแซม สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น แก้ว ใต๊ะสำหรับฝึกปฏิบัติ ราคาเครื่องมือ ค่าติดตั้งการซื้อหรือเตรียมวัสดุสำหรับการสอน ค่าใช้จ่ายวัสดุสิ้นเปลืองสำหรับนำมาใช้ในการทดลอง การฝึกปฏิบัติ ค่าใช้วัสดุสำหรับการประเมินผล สำหรับภาคปฏิบัติ ค่าน้ำมันรถสำหรับการติดต่อประสานงานอื่นๆ ทั้งค่าวิทยากร ค่าจ้างอื่นๆ ขณะดำเนินการเรียนการสอน เป็นต้น

(2) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆในการสอนกลุ่มใหญ่มีสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้มีอะไรบ้าง เช่น เครื่องขยายเสียง เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายภาพยนตร์ เอกสารประกอบการบรรยาย การสอนกลุ่มย่อย โต๊ะเรียนที่จะจัดกิจกรรมกลุ่มชั้นวางเอกสารวัสดุสื่อสาร

อื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับรวบรวมเก็บอุปกรณ์ เครื่องมือที่เก็บผลงานของผู้เรียน ห้องประชุมกลุ่มย่อย ห้องทำงานอื่นคว่ำเป็นรายบุคคลและพนักงานที่คอยช่วยเหลือบริการด้านอื่นๆ

(3) เครื่องมือ การวางแผนการใช้นอกจากสถานที่และพวกเครื่องมือที่จำเป็นต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบการสอนได้ มีการตรวจเช็คทำรายงานขอขีมจากหน่วยอุปกรณ์กลางของสถาบันอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ สายไฟที่จะต้องใช้ต่อเข้าเครื่องมือมีความยาวพอดีเครื่องฉายสไลด์ หรือเครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายแผ่นโปร่งใสและเครื่องโทรทัศน์สำหรับวิดีโอสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องการเจ้าหน้าที่ มาช่วยหรือว่าจะทำการใช้เองจะต้องมีการวางแผนการตรวจสอบสภาพให้เรียบร้อย อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน

(4) เวลาและกำหนดการเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้วางแผนจะต้องทำอย่างรอบรอบ เพราะว่าการเรียนการสอนจะได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นว่ากิจกรรมแต่ละครั้งจะใช้เวลาเท่าใด การติดต่อเชิญวิทยากรและการนำไปศึกษานอกสถานที่ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการติดต่อและงบประมาณ การใช้ห้องเฉพาะ เช่น ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษาและการขอขีมใช้อุปกรณ์อย่างขีม ถ้าเวลาและกำหนดการต่างๆ ทำไว้ไม่ดี จะทำให้สภาพการเรียนรู้ด้านต่างๆ ไม่ได้ผล เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ เสียงแสงอุณหภูมิ การจัดที่นั่งในห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางอารมณ์ เช่น แรงจูงใจ ความมุ่งมั่นในการทำงานและความรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การทำงานกลุ่ม สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาเหล่านี้ต้องการเวลาสำหรับการวางแผนอย่างดี มีการคิดอย่างรอบคอบ

(5) การประสานงานกับกิจกรรมอื่นๆ การวางแผนการเรียนการสอนในระดับนี้ไม่ใช่ กระทำในเฉพาะวงแคบที่ผู้สอนต่อผู้เรียนเท่านั้น การติดต่อประสานงานกับกิจกรรมอื่นเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องนำมาพิจารณาประกอบ เพราะการดำเนินการเรียนการสอนนั้นจะกระทำได้ดีต้องอาศัยทรัพยากรและการประสานงานหลายฝ่าย เช่น งบประมาณ ถ้าเราทำแผนการไว้อย่างชัดเจนก็สะดวกสำหรับผู้บริหารในการที่จะจัดดำเนินการสำหรับจะตอบสนองความต้องการในเรื่องการเรียนการสอน เพราะบางสิ่งบางอย่างต้องอาศัยเวลาในการจัดการติดต่อใช้ห้องเฉพาะหรือเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างนั้นจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเป็นต้น

จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน นอกจากขึ้นอยู่กับผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารทางวิชาการแล้วยังขึ้นอยู่กับระดับบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และการอิสลามานูวัตรงค์ความรู้เป็นสิ่งสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็วและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

อย่างปัจจุบันนี้ อับดุลชะฮูร์ บินซาฟิอียีได้กล่าวถึงมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ มาเลเซียเปิดการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกใน 13 คณะและหนึ่งสถาบันดังนี้ คณะ

เศรษฐศาสตร์และการจัดการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และสิ่งแวดล้อม คณะประชาสัมพันธ์และเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอิสลามศึกษาและมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะทันตกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันภาษาต่างประเทศ โดยจัดการศึกษาแต่ละคณะและสาขาวิชานั้นจะยึดหลัก IIICE ดังนี้

I : Integration คือ การนำเนื้อหาสาระวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นรวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

I : Islamization คือ อิสลามานูวัตร์ การทำให้ทุกมิติของชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม เช่น ในคณะวิทยาศาสตร์มีการอธิบาย ปรากฏการณ์ สุริยุปราคา หรือ สุริยุคราสเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลามเช่น หลักการศาสนากับสุริยุปราคาหรือการทำให้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในมหาวิทยาลัยนี้สอดคล้องกับหลักการอิสลามเป็นนโยบายหลักที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ นั้นผู้สอนต้องค้นคว้าวิจัยก่อนนำเสนอต่อผู้เรียน

I : International คือ ความเป็นนานาชาติซึ่งการศึกษาที่นี้จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะภาษาต่างประเทศได้หลายภาษาโดยเฉพาะ ภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษ และภาษามลายู นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆจากทั่วโลกเพราะมีนักศึกษาเข้ามาศึกษา มากกว่า 99 ประเทศผ่านการพบปะสังสรรค์ ใช้ชีวิตร่วมกัน นำเสนอในเวทีวิชาการและนิทรรศการ

CE : Comprehensive excellence คือ เน้นความเป็นเลิศโดยการผสมผสาน วิทยาการความรู้กับอิสลามและก้าวสู่เวทีโลกอย่างเป็นเลิศในทุกๆสาขาวิชา

การที่มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย สามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาให้เข้ากับแนวคิดโลกาภิวัตน์โดยไม่ทอดทิ้งวิถีวัฒนธรรมอิสลาม และหลักการศาสนาอิสลามในอดีตได้อย่างลงตัวประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากองค์การการประชุมอิสลาม (Organization of the Conference – OIC) ทำให้เป็นที่รวบรวมของปัญญาชนมุสลิมทั่วโลก อันทำให้มีการแลกเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมมุสลิมต่างเชื้อชาติกันภายใต้แนวคิดประชาชาติเดียวกัน หรืออุมมะฮฺเดียวกันได้อย่างลงตัว ทำให้มุสลิมเป็นสถาบันการจัดการศึกษาที่มีนักศึกษามุสลิมต่างประเทศมากที่สุดถึง 99 ประเทศ รวมทั้งนักศึกษาจากประเทศไทยกว่าพันเข้ามาศึกษาหาความรู้ทั้งวิชาการศาสนาและสามัญ อันเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยสามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาให้เข้ากับแนวคิดโลกาภิวัตน์ โดยไม่ทอดทิ้งวัฒนธรรมอิสลามและหลักการศาสนาอิสลามในอดีตที่สามารถสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

จึงสรุปได้ว่า สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่ จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการ เรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนเป็นไปตามความสนใจและความถนัด การจัดการแนะแนว สอดคล้องกับความสนใจของนิสิต การจัดการสอนซ่อมเสริมแก้ไขข้อบกพร่องในตัวผู้เรียนได้ถูกวิธี การใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการ เรียนการสอน การจัดกิจกรรมมีการกำหนดเวลาที่แน่นอนการนำเนื้อหาสาระวิชาที่มีความเกี่ยวข้อง กันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจใน ลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ในทุก มิติของชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลามโดยเน้นความเป็นนานาชาติที่มีทักษะการใช้ ภาษาต่างประเทศได้หลายภาษาโดยเฉพาะ ภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษ และภาษามลายู ไทย ฯลฯ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆจากทั่วโลก และทุกกิจกรรมมีความ สอดคล้องสัมพันธ์กันกับการเรียนการสอน เป็นต้น ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนการ สอนไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้การ จัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ วางไว้ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนคือตัวนิสิตนักศึกษานั่นเอง

2.2.6 การวัดผลและการประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบหนึ่งในการจัด การศึกษาโดยเฉพาะในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องกำหนดจุดประสงค์การ เรียนรู้ แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลังจากนั้นจึงทำการวัดและประเมินผลการสอนว่า เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ นั่นคือครูต้องวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อให้สามารถ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

คำศัพท์ที่เกี่ยวกับการประเมินผลทางการศึกษาที่ใช้กันมากและที่พบเสมอๆ คือ คำ ว่า การทดสอบ การวัดผล และการประเมินผล ซึ่งมีนักวัดผลทางการศึกษาได้ให้นิยามไว้มากมาย ดังนี้

(ก) การทดสอบ (Testing)

พิชิต ฤทธิจรูญ (2545 : 1-3) ได้สรุปความหมายของการทดสอบไว้ว่าการทดสอบ เป็นกระบวนการที่ใช้เป็นเครื่องมือไปเร้าบุคคลหรือผู้สอบให้มีการตอบสนองออกมาในรูปของ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การทดสอบนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวัดผล หรือสถานการณ์มาตรฐานที่ จัดขึ้นเพื่อแบ่งบุคคลด้วยคะแนนและการทดสอบเป็นการใช้เครื่องมือวัดประเภทหนึ่งที่เรียกว่า แบบทดสอบเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ต้องการวัด

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 6) กล่าวว่า การทดสอบคือ การวัดลักษณะโดยการสุ่มลักษณะบางอย่างออกมาทำการวัด เพื่อประโยชน์ในการบรรยายสรุป ในขณะที่ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 165-166) ได้กล่าวว่าการทดสอบคือ การใช้เครื่องมือชนิดต่างๆ ในการทดสอบหรือหมายถึงกระบวนการอันมีระบบที่ใช้ในการวัดเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่าขึ้นไป เช่น การวัดเปรียบเทียบความสามารถ สัมฤทธิ์ผล ความสนใจ เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การทดสอบ (Testing) หมายถึง เทคนิคอย่างหนึ่งของการวัดผลซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดผลคือแบบทดสอบเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ต้องการวัดอันจะนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตรงตามศักยภาพของผู้เรียน

(ข) การวัดผล (Measurement)

วนิดา เดชตานนท์ (2540 : 4-20) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือหาจำนวนปริมาณอันดับแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือแทนพฤติกรรมความสามารถของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดผลการวัดจะอยู่ในรูปของตัวเลขหรือคะแนนหรือบรรยายลักษณะสิ่งนั้น ทำให้รู้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่วัดว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด หรือมีลักษณะอย่างไร เช่น กระจาดค้ายาว 3 เมตร 50 เซนติเมตร เด็กชายน้อยได้คะแนนวิชาคณิตศาสตร์ 30 คะแนน เด็กชายนิตติติกระดุมเสื้อได้เด็กหญิงแดงเขียนหนังสือตัวบรรจง ฯลฯ

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 6) ได้กล่าวว่าการวัดคือ การกำหนดตัวเลขให้กับลักษณะตามกฎที่กำหนดในขณะที่ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 166) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ เช่น การวัดความสามารถทางสมองด้านต่างๆ ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นตัวเลข เป็นการวัดเชิงปริมาณและอำนาจ บัญช่วย (2537 : 129-130) กล่าวว่า การวัดผล คือการกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่โดยใช้เครื่องมือวัดการวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรมหรือข้อสอบ วิชาสนา ปรเวลาพฤกษ์(2544 : 15) กล่าวว่า การวัดผล คือ กระบวนการที่จะกำหนดปริมาณของสิ่งที่ต้องการวัดออกมาเป็นจำนวนตัวเลขซึ่งใช้แทนคำอธิบายคุณลักษณะที่กำลังวัด โดยจะอธิบายลักษณะของบุคคลให้อยู่ในรูปของระดับของลักษณะนั้นอย่างแบบต่อเนื่องในขณะเดียวกันสมบูรณ์ ดันยะ (2545 : 10-11) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวนปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัดกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ได้ตัวเลขหรือข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้นซึ่งการวัดผลต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผนมีเครื่องมือมีผลการวัดเป็นตัวเลขหรือเป็นรายละเอียดต่างๆ ที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้นซึ่งการวัดผลต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอน

เป็นระเบียบแบบแผนมีเครื่องมือ มีผลการวัดการวัดเป็นตัวเลขหรือเป็นรายละเอียดที่นำไปใช้ในการบรรยาย บอกรายงานหรือระดับของสิ่งที่ถูกวัด ไทเลอร์(1971:4) กล่าวว่า การวัดผลเป็นการรวบรวมกิจกรรมหลายอย่างในกิจกรรมเหล่านั้นมีสิ่งที่มีเหมือนกันอย่างหนึ่งคือ การใช้จำนวน ดังนั้นการวัดผลจึงหมายถึงการกำหนดค่าของตัวเลข โดยเป็นไปตามกฎ กฎเกณฑ์ที่วางไว้คือ เกี่ยวข้องกับการบวก ลบ คูณ หารทางคณิตศาสตร์ และชูชัย สมितिไกร (2547 : 23) ได้ให้ความหมายของการวัดหรือการวัดผลคือ การกำหนดตัวเลขให้แก่คุณลักษณะของบุคคล วัตถุ หรือเหตุการณ์เพื่อสะท้อนระดับความมากน้อยของคุณลักษณะที่วัดตามกฎ ที่กำหนดไว้ส่วนกังวล เทียนกันท์เทศน์ (2540 : 16) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึงกระบวนการบอกปริมาณหรือคุณภาพของสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ใดๆที่ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของสิ่งที่วัดและวัตถุประสงค์ของการวัดและเพย์นี่ (1992 : 9) อธิบายความหมายของการวัดผลไว้ว่าการวัดผลหมายถึงการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ ปริมาณให้กับวัตถุ สิ่งของ และบุคคลตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้สำหรับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นได้สรุปได้ว่า การวัดผล(Measurement) หมายถึงกระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ใดๆ เข้ากับบุคคล วัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใดๆตามกฎเกณฑ์ใดกฎเกณฑ์หนึ่งอันเป็นกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เช่น การวัดความสูง การวัดน้ำหนัก การวัดความยาว การวัดอุณหภูมิ การวัดความดันโลหิต และการวัดไข้ เป็นต้น

ส่วนการวัดผลทางการศึกษาหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการดูผลงานที่ส่ง เป็นต้น (เกษรชัย และหิม, 2543 : 3)

(ค) การประเมินผล(Evaluation) ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 166) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำบางที่ขึ้นอยู่กับ การวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะเป็นการวัดหลายๆทางโดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ(2543:12)กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึงกระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545:5) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของผลที่ได้จากการวัด โดยเปรียบเทียบกับผลการวัดอื่นๆหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สุทนต์ ศรีไสย์ (2545:171) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการอธิบายในสิ่งที่เกิดขึ้นหรือที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และได้มีการเปรียบเทียบสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในขณะเดียวกัน

สมบุรณ์ ต้นยะ (2545:11) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจลงสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เจริญก้าวหน้าในตัวนักเรียนว่ามีคุณค่าเพียงพหรือไม่ หรือมีคุณภาพดีระดับใด ทั้งนี้ย่อมอาศัยกฎหรือเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นหลักในการเปรียบเทียบ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผลการวัด(Measurement) ทำให้ทราบสภาพความจริงของสิ่งที่ประเมินว่ามีปริมาณเท่าไร มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณา เกณฑ์การพิจารณา ในการที่ตัดสินหรือลงสรุปว่าสิ่งใดดีแล้วใช้ได้หรือไม่ได้นั้น จะต้องมีการวัด หรือมาตรฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้จากการวัดและการตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งนี้การตัดสินใจที่ดีต้องอาศัยวิจรรณญาณพิจารณาอย่างถี่ถ้วนทุกแง่มุมและกระทำอย่างยุติธรรม โดยอาศัยสภาพและความเหมาะสมต่างๆ ประกอบ

สมนึก ภัททิยธนี (2544:3-4) ให้ความหมายของการวัดผลว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินหรือการวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดผล โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนการประเมินทางการศึกษาหมายถึง การตัดสินใจหรือการวินิจฉัยต่างๆ ที่ได้จากผลทางการศึกษา โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ส่วนกรอนสันต์ (1976:5-8) ให้ความหมายของการประเมินผลทางการศึกษาว่าการประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีระบบของผู้สอนในวัตถุประสงค์ของการสอนที่ได้ตั้งไว้ และจะมีความหมายลึกซึ้งกว่าการวัดผล เพราะจะรวมถึงพฤติกรรมที่วัดได้และวัดไม่ได้ ร่วมกับการตัดสินใจของผู้สอน

จากการให้ความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การประเมินผล การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การวินิจฉัยตีราคา บ่งคุณค่าโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่น บ่งว่า ดี-เลว เด่น-ด้อย โง่-ฉลาด พอ-ไม่พอ ผ่าน-ตก เป็นต้น หรือเป็นกระบวนการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลที่ได้มาประกอบในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ

ส่วนการประเมินทางการศึกษา (Educational Evaluation) หมายถึง กระบวนการนำข้อมูลต่างๆ มาพิจารณาร่วมกัน แล้วตัดสินใจลงสรุป โดยการตีราคาและบ่งคุณค่าว่า เด่น-ด้อย ผ่าน-ไม่ผ่าน หรือหมายถึงการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่ถูกประเมินอาจเป็นผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินผู้เรียน เพื่อตีคุณค่าของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคน

ขณะเดียวกันพิชิต ฤทธิจรูญได้จำแนกประเภทของการประเมินผลออกมาเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ (2545:14)

(ก) จำแนกตามวัตถุประสงค์ แบ่งเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ

(1) การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะของผู้เรียนว่ามีความรู้เพียงพอที่จะเรียนต่อในรายวิชาใหม่หรือเนื้อหาใหม่ได้หรือไม่ ถ้าพบว่าความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอหรือไม่มีพฤติกรรมข้างต้นก่อนเรียนอาจารย์จะจัดให้มีการสอนปรับพื้นฐานจนผู้เรียนมีความรู้เพียงพอที่จะเรียนในรายวิชาใหม่ได้และการสอบก่อนเรียนไม่ใช่การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เพราะอาจารย์ยังไม่ได้ทำการสอนในเนื้อหาเหล่านั้นมาก่อนแต่เป็นการสอบเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic Test) ซึ่งนอกจากจะช่วยให้อาจารย์ทราบพื้นฐานของผู้เรียนแล้วยังช่วยให้ครูวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกวิธีการสอนและมอบหมายภาระงานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดสำหรับการประเมินก่อน เช่น (เกษรชัย และหิม, 2545:23) แบบทดสอบความพร้อม (Readiness Test) แบบทดสอบมาตรฐาน (Standard Test) แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-Tests) แบบสำรวจตนเอง (Self-report inventory) เทคนิคการสังเกตการณ์ (Observation Techniques) แบบทดสอบวินิจฉัยที่ครูสร้าง (Teacher – made Diagnostic Test) แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นต้น

(2) การประเมินผลระหว่างการเรียนหรือการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดหรือไม่เพียงใด หากพบว่ามีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ใดก็หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในจุดประสงค์นั้นๆ โดยจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน การประเมินผลระหว่างการเรียนเป็นการสอบย่อย (Formative Test) ในเนื้อหาวิชาที่สอนเท่านั้น เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการเรียนว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ อันจะนำไปสู่การสอนซ่อมเสริมปรับปรุงการสอนของอาจารย์อีกด้วย และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดการประเมินผลระหว่างการสอน (เกษรชัย และหิม, 2545 : 24) เช่น แบบสอบถามที่ครูถาม (Teacher - made Test) แบบสอบถามประจำหน่วยหรือประจำบท (Unit Test) เทคนิคการสังเกตการณ์ (Observation Techniques) แบบทดสอบวินิจฉัยทั่วไป (Published Diagnostic Test) แบบทดสอบวินิจฉัยที่ครูสร้าง (Teacher - made Diagnostic Test) แบบทดสอบมาตรฐาน (Standard Test) เป็นต้น

(3) การประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าผู้เรียนมีความรู้ทั้งสิ้นเท่าไร ควรตัดสินได้ – ตก ผ่าน- ไม่ผ่าน หรือควรได้เกรดอะไร เป็นต้น การประเมินผลรวมสรุป เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียน

การสอน การสอนของแต่ละวิชาอาจารย์จำเป็นต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์ หากมีจุดประสงค์มากครูอาจต้องเลือกบางจุดประสงค์โดยการสุ่มเอาเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญๆ ก็ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลรวม (เกษมชัย และหิม, 2545:24) เช่น แบบทดสอบที่ครูสร้าง (Teacher - made Test) แบบมาตราวัดภาคปฏิบัติ (Performance rating scales) การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง (Authentic Assessment) การประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน (Student Portfolio Assessment) การสัมภาษณ์ปากเปล่า (Oral interview) แบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นต้น

(ข) จำแนกตามระบบการวัดผล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ

(1) การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced evaluation) เป็นการตัดสินคุณค่าของคุณลักษณะหรือพฤติกรรม โดยเปรียบเทียบกับผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันที่ทำข้อสอบฉบับเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจำแนกหรือจัดลำดับบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ตัวอย่างของการประเมินแบบอิงกลุ่ม เช่น การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา การสอบเข้าทำงาน การสอบชิงทุนการศึกษา เป็นต้น การประเมินผลแบบอิงกลุ่มนี้ (เกษมชัย และหิม, 2545:8) จะมีการแปลงคะแนนที่ได้จากการสอบวัดในแต่ละครั้งออกมาในรูปแบบคะแนนที่ใช้จัดลำดับที่เพื่อความสะดวกในการบอกตำแหน่งของนักเรียนแต่ละคนภายในกลุ่ม เช่น แปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แปลงเป็นคะแนนไซล์ (Decile Rank) แปลงเป็นคะแนนควอไทล์ (Quatile Rank) แปลงเป็นคะแนนทีปกติ (T-Score) แปลงเป็นและคะแนนสแตนไนน์ (Stannine) แปลงเป็นคะแนนซี (Z-score) เป็นต้น

(2) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-referenced evaluation) เป็นการตัดสินคุณค่าของคุณลักษณะหรือพฤติกรรม โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์มีทั้งเกณฑ์มาตรฐาน (Standard Criterria) ที่มีอยู่แล้วหรือเกณฑ์ที่ผู้ประเมินกำหนดขึ้น (Arbitrary Criterria) ในทางปฏิบัติการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกณฑ์จะหมายถึง กลุ่มพฤติกรรมตามจุดหมายในแต่ละบทหรือหน่วยการเรียน โดยทั่วไปนิยมใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objective) หรือกลุ่มของพฤติกรรม (Domain of behavioral)

การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อบ่งชี้สถานภาพของผู้เรียนแต่ละคนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ทดสอบเพื่อตัดสินว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใดอันจะนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนเมื่อผู้เรียนไม่สามารถทำข้อสอบได้ถึงเกณฑ์ ต้องมีการสอนซ่อมเสริมจนกว่าจะผ่านถึงเกณฑ์การประเมินแบบอิงเกณฑ์จึงเหมาะสำหรับการเรียนการสอนในห้องเรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจ การวินิจฉัยหรือการตีราคาสິงใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดเป็นหลัก เพื่อประเมินคุณภาพ ผลการวัดและการประเมินผลจะต้องเหมาะสมเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การประเมินผลตามความเป็นจริง ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กันกับกระบวนการการเรียนการสอน โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนการสอนกล่าวคือ จุดมุ่งหมายของการสอน พฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียนการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไขการวัดผลและการประเมินผลอยู่ตลอดเวลาเพื่อปรับปรุงการวัดผลและการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและนอกจากนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่วัดผลและการประเมินผลจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีความขยันอดทน มีความละเอียดถี่ถ้วนและความตรงต่อเวลา เป็นต้น เพื่อให้การวัดผลและการประเมินผลดำเนินไปอย่างถูกต้องไม่เกิดปัญหาและได้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือ

2.3 นโยบายมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนด้านสันติภาพ

2.3.1 เผยแพร่ตำรา

2.3.1.1 หนังสือ อิสลามศาสนาแห่งสันติภาพ

ต้นฉบับเดิมของหนังสือเล่มนี้เป็นบทความวิชาการภาษาอาหรับที่นำเสนอโดย ดร. อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา อธิการบดีวิทยาลัยอิสลามยะลา ในการสัมมนาทางวิชาการนานาชาติ หัวข้อ “อิสลามและสันติภาพ” จัดโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ระหว่างวันที่ 16-17 สิงหาคม 2006 และได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยผู้เขียนอีกครั้งเพื่อแปลเป็นภาษาไทยและจัดพิมพ์เป็นเล่มสำหรับเผยแพร่แก่สังคมทั่วไป

หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอคำชี้แจงหลายประการเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสันติภาพในอิสลามในมิติต่างๆทุกระดับ ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นการยืนยันถึงความบริสุทธิ์ของอิสลามที่ถูกประจานลงมาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเพื่อให้เป็นศาสนาแห่งสันติภาพ และเป็นการลบล้างข้อกล่าวหาและความเข้าใจผิดของบรรดาผู้ที่ไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงของอิสลามว่ามีสันติภาพเป็นแกนหนึ่งของหลักคำสอนอันบริสุทธิ์และหนังสือเล่มนี้สามารถที่จะสื่อถึงเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์ของอิสลาม และของผู้เขียนที่ได้ทุ่มเทกายใจเพื่อนำเสนอสังคมแห่งอิสลามมาเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ และมุ่งมั่นเพื่อนำเสนอและสนับสนุนกระบวนการสันติภาพในรูปลักษณะของอิสลามทั้งในระดับภูมิภาคและประชาคมระหว่างประเทศเสมอมา อย่างน้อยที่สุดการนำเสนอ “อิสลาม ศาสนาแห่งสันติภาพ” คงเพียงพอที่จะยืนยันถึงความคิดและสำนึกของผู้เขียนที่แสดงออกถึงความรักและจิตที่ใฝ่สันติภาพ ซึ่งปรากฏให้เห็นชัดเจนในความอุทิศสละและความตั้งใจที่จะฟื้นฟูและนำสิ่งที่ดีสู่สังคมโดยรวมตลอดมา

2.3.1.2 หนังสือ เราคือประชาชาติเดียวกัน

หนังสือเราคือประชาชาติเดียวกัน เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเนื่องจากในปัจจุบัน ความเข้าใจและจิตสำนึกด้านความเป็นประชาชาติเดียวกันอันเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชาติอิสลามที่แท้จริงเกือบจะถูกลบเลือนจากมโนคติของชาวมุสลิมส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ประเทศนี้ จนกลายเป็นสังคมที่อุดมด้วยความขัดแย้ง แยกแยก และวุ่นวายที่ยากแก่การเยียวยา

ด้วยจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบที่เท่าเทียมกันในการให้คำชี้แจงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของความเป็นประชาชาติเดียวกันแก่สังคมมุสลิม ผู้เขียนจึงได้เรียบเรียงบทความชิ้นนี้เพื่อชี้แจงให้ทุกคนจะได้ประจักษ์ถึงความหมายที่แท้จริงของความเป็นประชาชาติเดียวกัน โดยหวังว่าจะสามารถเป็นแนวทางในการต่อสู้ต่อไปในอนาคต

2.3.1.3 หนังสืออันนะชีฮะฮุ

หนังสืออันนะชีฮะฮุเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเนื่องจากพี่น้องมุสลิมบางกลุ่มยังเข้าใจคลุมเครือเกี่ยวกับความหมายของ “อุมมะฮฺ วาหิดะฮฺ”¹⁷ อันเป็นวิถีชีวิตของอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ¹⁸ เป็นเหตุให้เกิดข้อพิพาท การกล่าวหาและ โจมตีฝ่ายที่มีความเห็นต่าง จนเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงและแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ดังนั้น ผู้เขียนจึงประสงค์จะมอบคำนะชีฮะฮฺ¹⁹ แก่สังคมมุสลิมผ่านหนังสือเกี่ยวกับการนะชีฮะฮฺ องค์ประกอบ เงื่อนไขและมารยาทเล่มนี้ เพื่อใช้เป็นคู่มือในชีวิตการต่อสู้ของอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ และบรรเทาความขัดแย้งและข้อพิพาทในระหว่างพี่น้องมุสลิม อันนำไปสู่ความเป็นเอกภาพด้านแนวคิด และฟื้นฟูปัญญาให้บรรเจิดและปกป้องเอกภาพของ “อุมมะฮฺ วาหิดะฮฺ” ผ่านกระบวนการตักเตือนอย่างเป็นระบบ

2.3.1.4 หนังสือ 12 โอวาท

หนังสือ 12 โอวาท แต่ครอบครัวชาว มอญ. เขียนขึ้น โดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มีวัตถุประสงค์เพื่อเชิญชวน ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีปฏิบัติคุณงามความดีด้วยวิญญูณาของการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะด้วยความบริสุทธิ์ใจ มั่นคงต่อเนื่องบนพื้นฐานโอวาท 12 ประการนี้ และพร้อมใจกันรับอะมานะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ และรอซูล ﷺ อะมานะฮฺที่มีความมุ่งมั่นทำให้ตนเองและมวลมนุษย์หลุดพ้นจากความมิดมนของการปฏิเสธศรัทธา การตั้งภาคี ความไม่รู้ ความอูตริในศาสนา สู้อาติคย์อุทัยแห่งความศรัทธา ความบริสุทธิ์ใจ อิสลามและซุนนะฮฺ และทุกคนต่างรับอะมานะฮฺ²⁰ในการสรรค์สร้าง

¹⁷ อุมมะฮฺ วาหิดะฮฺ คือประชาชาติเดียวกัน

¹⁸ ของอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ คือบรรดาผู้ที่ตามแนวทางของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ

¹⁹ นะชีฮะฮฺ คือ การตักเตือน

²⁰ อะมานะฮฺ คือ หน้าที่หรือความรับผิดชอบ

สังคมมะคะนียที่อยู่บนพื้นฐานกฎเกณฑ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดไว้ และแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ภายใต้การอธิบายจากบรรดานักวิชาการมุสลิมที่ได้รับการยอมรับ และเพื่อเป็นการตักเตือนเพราะศาสนาคือการตักเตือน ซึ่งประกอบด้วย 12 โอวาท ดังนี้

- (1) ขอให้ทุกท่านยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงรอบรู้และผู้ทรงวิญญูณ
- (2) ขอให้ทุกท่านที่เป็นมุสลิมมีจงหมั่นละหมาดฟัรฎูหฺ์เวลาทุกครั้งพร้อมญะมาอะฮ์ที่มีศ็อดิ ส่วนมุสลิมะฮ์ขอให้ละหมาดในช่วงคั่นเวลาทุกครั้งด้วย อ่านอัลกุรอานเป็นกิจวัตรประจำวัน อ่านอัชการนะบะวีเยฮ์ทุกเช้าเย็น ซิกิรและละหมาดสุนัตต่างๆ
- (3) ขอให้ทุกท่านมุ่งมั่นในการเพิ่มพูนความรู้แก่ตนเองและให้ความสำคัญกับภาษาต่างๆ
- (4) ขอให้ทุกท่านถักทอสายสัมพันธ์แห่งความเป็นภราดรภาพในอิสลามที่พันผูกในครอบครัวอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น บนหลักการวะลาอู ทำความรู้จัก ถามไถ่ทุกข์สุขอย่างใกล้ชิด ให้และรับสละมด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มและอื่นๆที่สามารถทำให้เกิดความรักซึ่งกันและกัน
- (5) ขอให้ทุกท่านพึงตระหนักว่า มนุษย์ทุกคนล้วนเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ลูกหลานของนบีอาดัมและประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้เผยแผ่โดยการใช้หลักวิญญูณอันลุ่มลึก
- (6) ขอให้ทุกท่านมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ
- (7) จงหมั่นรักษาละหมาดซุฮ์รีพร้อมญะมาอะฮ์ ณ มัสยิดอัลหะรอหมัยน์ในมหาวิทยาลัย
- (8) ขอให้ทุกท่านทำงานด้วยความมุ่งมั่น โดยปฏิบัติตามและยึดมั่นในกฎระเบียบต่างๆ
- (9) พึงสวมใส่อาภรณ์ตามบทบัญญัติของอิสลามที่เน้นความสะอาด มีความสง่างาม ความพอเพียงและปกปิดเอาเราะฮ์ ไม่คล้อยตามแฟชั่นญะฮิลียะฮ์
- (10) ขอให้ทุกท่านรักษาประกาศ กฎระเบียบข้อบังคับ และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด
- (11) ขอให้ทุกท่านรักษาความสะอาดเรียบร้อย ความสงบและความสวยงามของมหาวิทยาลัย
- (12) ขอให้ทุกท่านห่างไกลจากบรรยากาศแห่งการล่วงละเมิด รัมด์ระวัง ความสัมพันธ์ที่หะรอหมระหว่างชายหญิงอย่างเคร่งครัด

2.3.1.5 หนังสือสิทธิชนต่างศาสนิกในประเทศอิสลาม

หนังสือสิทธิชนต่างศาสนิกในประเทศอิสลาม เป็นหนังสือที่เขียนโดย ดร.ศอลิฮ บินฮุเซ็น อัลอาซัด แปลโดยมุฮัมมัด อัลฟารีดี แปลเป็นภาษามลายู ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ว่า อิสลามได้ให้สิทธิต่างๆ ของศาสนิกชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของอิสลามหรือในประเทศมุสลิม ด้วยความยุติธรรม โดยเฉพาะท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คอลีฟะฮ์ อรรอซีดีนและบรรดาคอลีฟะฮ์อื่นๆ การปฏิบัติของพวกเขาก็จะปฏิบัติด้วยความยุติธรรมถึงแม้ประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองจะไม่ใช่มุสลิมก็ตามและเพื่อเป็นคำตอบสำหรับข้อกล่าวหาต่างๆ จากศัตรูอิสลามที่ได้กล่าวอิสลามว่า หัวรุนแรง ก่อการร้าย ซึ่งพวกเขามีวัตถุประสงค์ให้คนในโลกเกิดโรคกลัวอิสลาม หนังสือเล่มสามสามารถให้คำตอบสำหรับบุคคลที่มีความเข้าใจผิดๆ เกี่ยวกับอิสลามและสามารถทำให้เข้าใจถึงสันติภาพที่อยู่ภายใต้การปกครองของอิสลาม

จากผลการศึกษาวิจัยเอกสารดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีนโยบายหลักๆ ในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลกมีอยู่ 3 ด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(ก)นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการเปิดหลักสูตรและรายวิชาที่สนับสนุนสันติภาพ ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรอิสลามศึกษา หลักสูตรมหาดำเนินการเมื่อการปกครองรายวิชาอัลกุรอาน รายวิชาสันติศึกษา และรายวิชาการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะรายวิชาอัลกุรอานและรายวิชาสันติศึกษาเป็นรายวิชาบังคับให้นักศึกษาทุกคนต้องลงเรียนเพราะต้องการให้นักศึกษามีพื้นฐานในเรื่องสันติภาพและต้องการให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่รักสันติภาพ นี่คือนโยบายหนึ่งที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีให้ความสำคัญที่จะทำให้นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีแนวคิดในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลก

(ข)นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีนโยบายในการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพโดยผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬามุสลีย์²¹ กลุ่มศึกษาอัลกุรอานและอบรมแก่นำต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่จะทำให้นักศึกษาและบุคลากรมีแนวคิดในเรื่องสันติภาพในแนวทางเดียวกัน ในจุดนี้แหละที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีผลผลิตเกือบๆหมื่นคน รวมถึงปริญญาตรี ป.บัณฑิต และปริญญาโท ทั้งหมดนี้เราไม่เคยได้ข่าวว่าบัณฑิตของเรามีปัญหาความขัดแย้งหรือต่อต้าน

²¹ กิจกรรมกีฬามุสลีย์ คือ กิจกรรมในเวลาว่างกันโดยมารวมกันนอนที่มัสยิดเพื่อพักผ่อนกัน ละหมาดในเวลาหลังเที่ยงคืนเป็นต้น

สันติภาพ โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ ครู อดิศาต นักธุรกิจ นักการเมือง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและผู้รับเหมางานต่างๆ จะทำงานในตำแหน่งใดก็ตามทั้งหมดเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์พวกเขามีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในทุกๆ พื้นที่ที่สังคมต้องการสันติภาพ

(ค)นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนด้านสันติภาพ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีความพยายามที่จะทำให้องค์กรแห่งนี้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และองค์กรแห่งสันติภาพในรูปแบบอิสลามผ่านการนำเสนอสันติภาพต่างๆ ให้กับคนในชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผ่านการเขียนตำรา เช่น หนังสืออิสลามศาสนาแห่งสันติภาพ หนังสือเราคือประชาชาติเดียวกัน หนังสืออันนะชีซะฮฺ หนังสือ 12โอวาท อธิการบดีและหนังสือสิทธิมนุษยชนในอิสลาม สิ่งเหล่านี้อาจทำให้คนในสังคมมีความรู้และสามารถสร้างสันติภาพในชุมชนที่ตนอยู่ได้ ส่วนการนำเสนอบนเวทีต่างๆ เพื่อให้มนุษย์เข้าใจและมีความรู้สึกรักสันติภาพและที่สำคัญมากกว่านั้นคือมนุษย์ทุกคนให้ความสำคัญในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลก

Prince of Songkhro
Pattani Campus